

Technologia lotnicza

metody obróbki

Frezowanie

Frezowanie jest to sposób obróbki, w którym wielostrzowe narzędzie, zwane frezem, wykonuje ruch główny obrotowy, a ruchy posuwowe wykonuje najczęściej przedmiot zamocowany na stole frezarki.

Frezowanie stanowi obróbkę, w której praca narzędzia nie jest ciągła. Frez jest **narzędziem wielostrzowym** o kształcie bryły obrotowej. W zależności od rozmieszczenia (wykonania) ostrzy wyróżnia się frezy walcowe, walcowo-czołowe, czołowe. Wykonywane są też frezy stożkowe, kuliste oraz kształtowe. Na powierzchni walcowej ostrza mogą być wykonane jako proste bądź śrubowe.

Praca nieciągła oznacza, iż jednocześnie pracuje tylko część ostrzy freza. Z jednej strony stanowi to korzystną cechę ze względu na warunki chłodzenia. Z drugiej strony grubość warstwy skrawanej (przekrój warstwy skrawanej) jest zmienna co wpływa na przebieg procesu skrawania.

W konsekwencji zmiana ulega obciążeniu i obniżeniu ulega trwałość narzędzia.

Frezowanie

Frezowanie po toczeniu to najczęściej spotykany sposób obróbki skrawaniem.

Cechami charakterystycznymi frezowania jest:

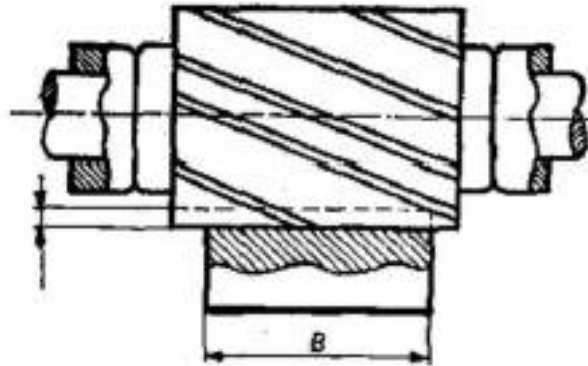
- cykliczność pracy ostrzy,
- zmienność przekroju warstwy skrawanej.

Frezowaniem obwodowym można uzyskać 10 kl. dokładności i $R_a = 2,5\mu\text{m}$.

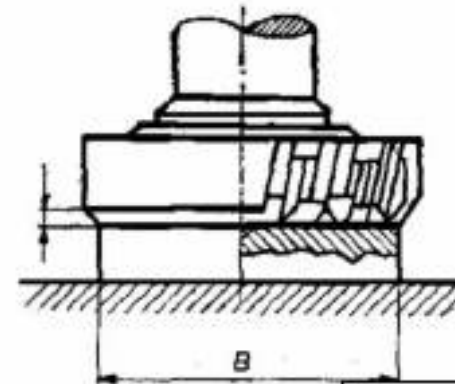
Frezowaniem czołowym można uzyskać 8 kl. dokładności i $R_a = 0,63\mu\text{m}$.

Frezowanie

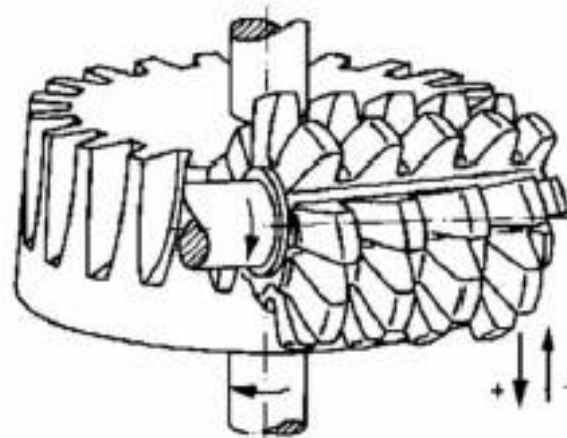
Odmiany frezowania

obwodowe (walcowe)

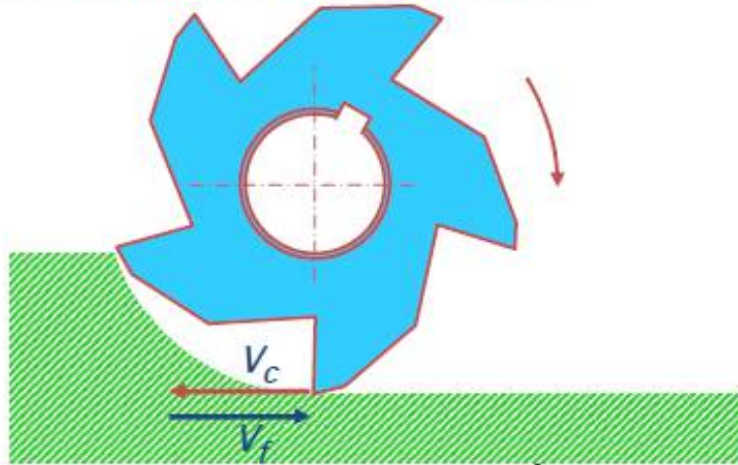
czołowe

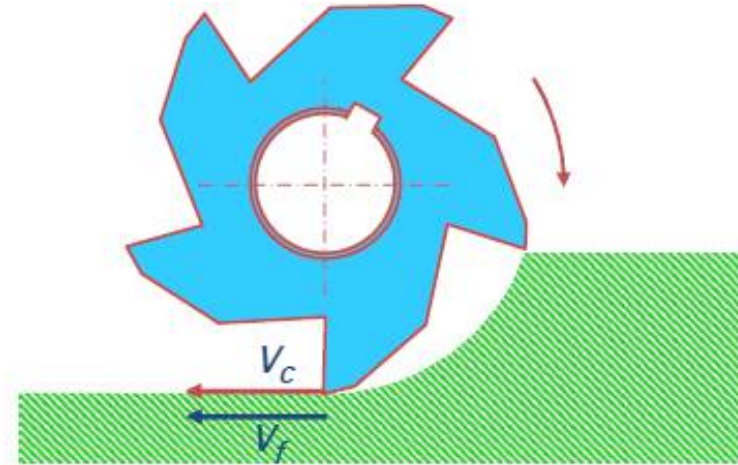
obwiedniowe

Frezowanie

Ze względu na kinematykę, frezowanie obwodowe można podzielić na:
przeciwbieżne i **współbieżne**

Frezowanie przeciwbieżne

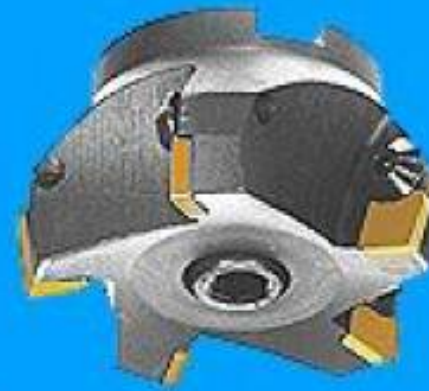
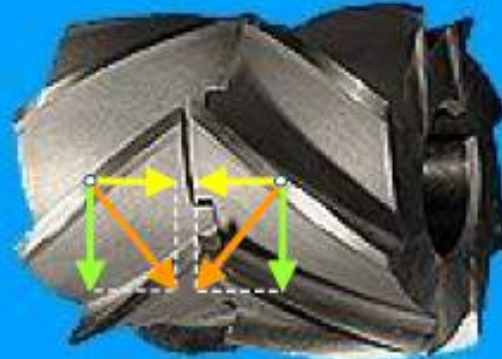
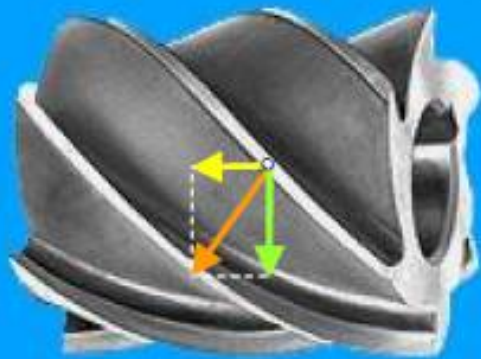
Frezowanie współbieżne

Frezowanie przeciwbieżne stosuje się gdy	Frezowanie współbieżne stosuje się gdy
1. Występują wady i utwardzenia w warstwie wierzchniej półfabrykatu.	1. Jest dobry stan techniczny obrabiarki.
2. W przypadku obróbki bardzo twardych materiałów.	2. Materiał obrabiany silnie się umacnia.
3. Siły skrawanie nie spowodują oderwania przedmiotu od stołu obrabiarki.	3. Wymagana jest mała chropowatość powierzchni po obróbce.

Frezowanie

Frezy

Frez walcowy

Frezy trzpieniowe

Frez walcowy zespołowy

Frezy walcowo-czołowe nasadzone

Głowice frezowe nasadzone i trzpieniowe

Frezowanie

Frezy

Frezy kątowe
nasadzane i trzpieniowe

Frezy kształtowe
nasadzane i trzpieniowe

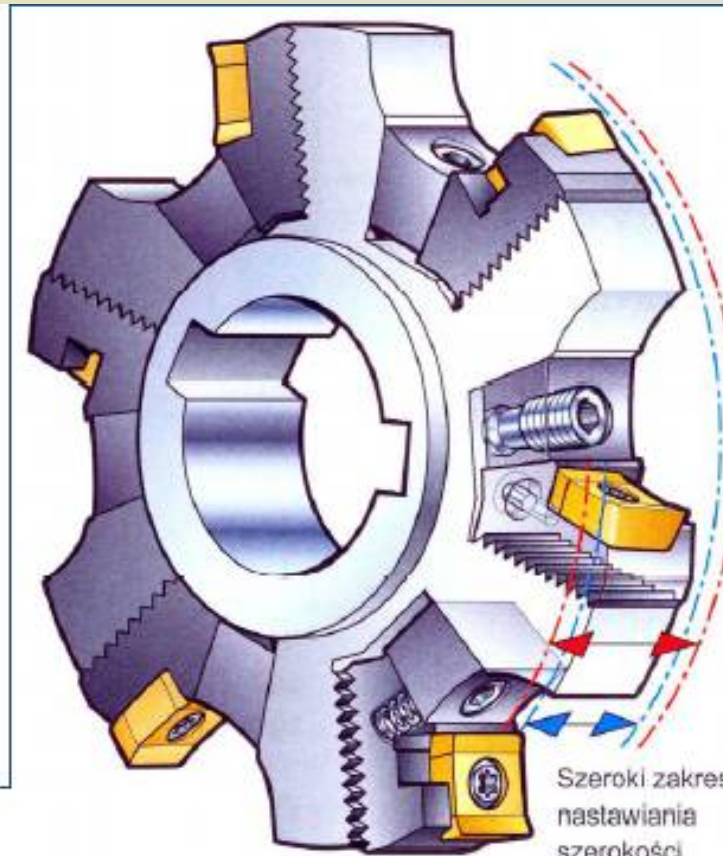

Frezowanie

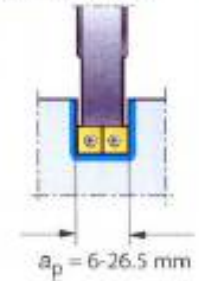
Frezy

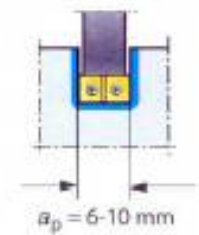
Frezy tarczowe

Pełny rowek
Wersja z kasetami

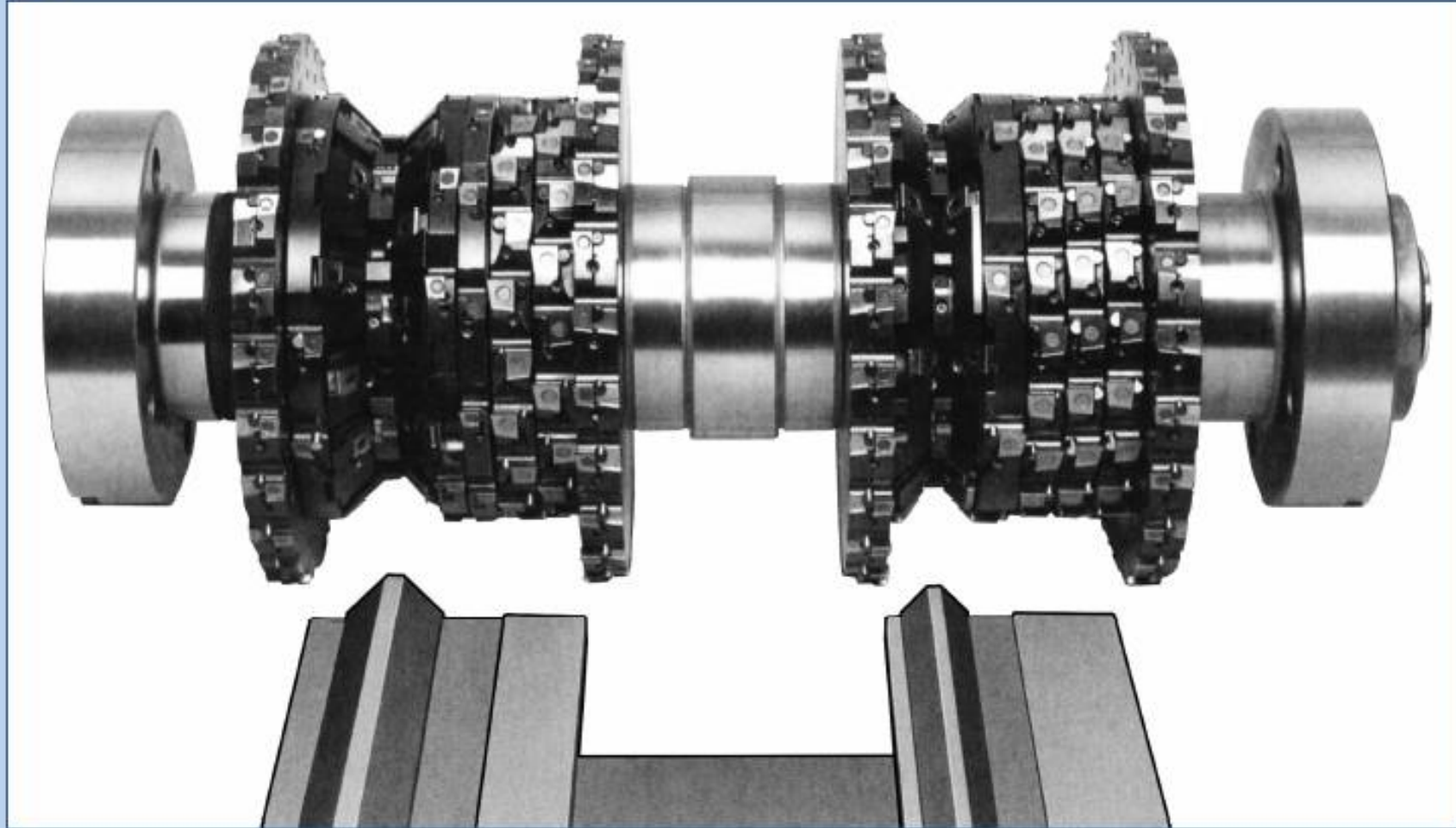
Pełny rowek
Wersja ze stałymi gniazdami płytek

Frezowanie

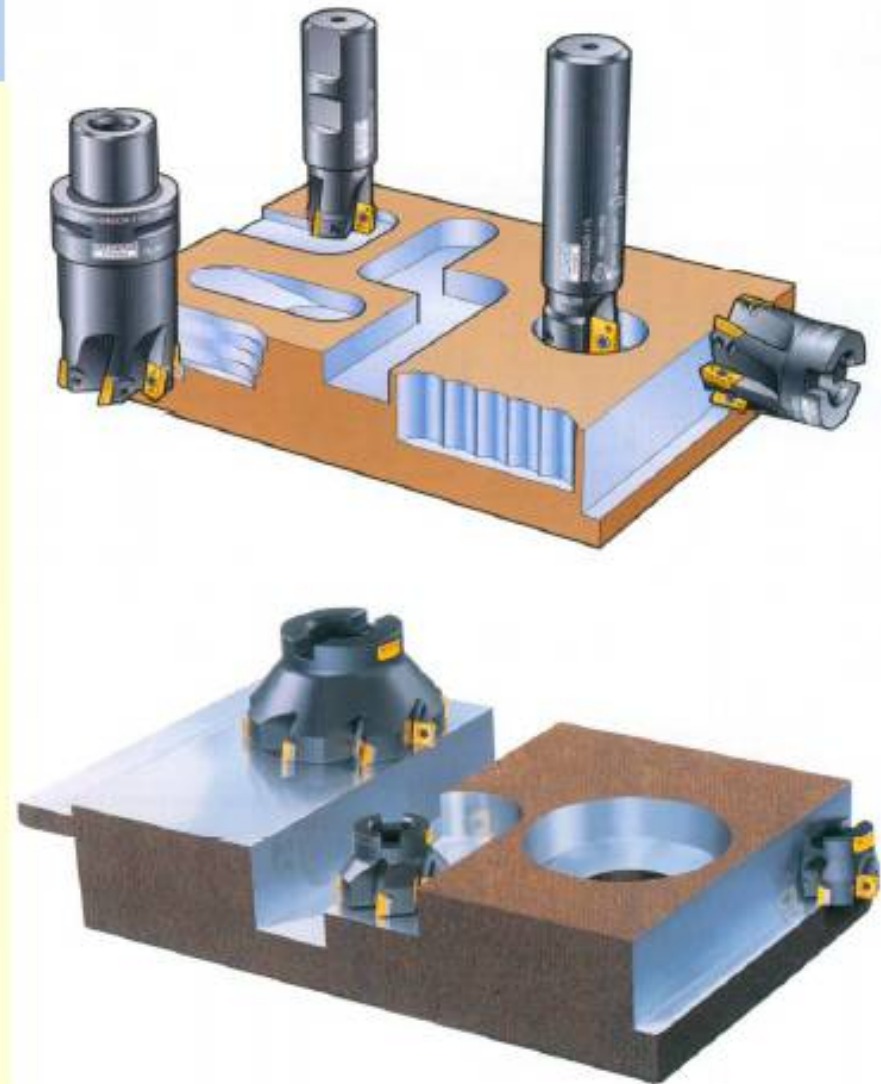
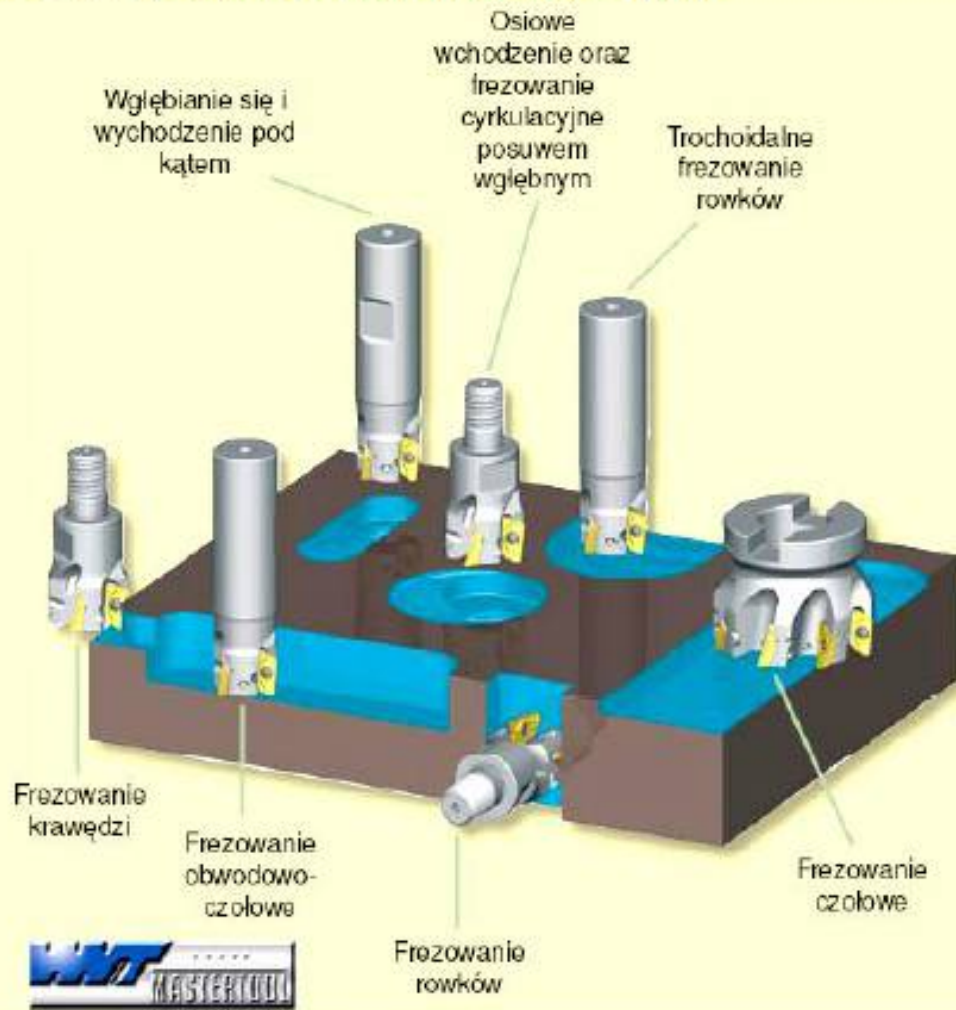
Frezy

Frezy zespołowe

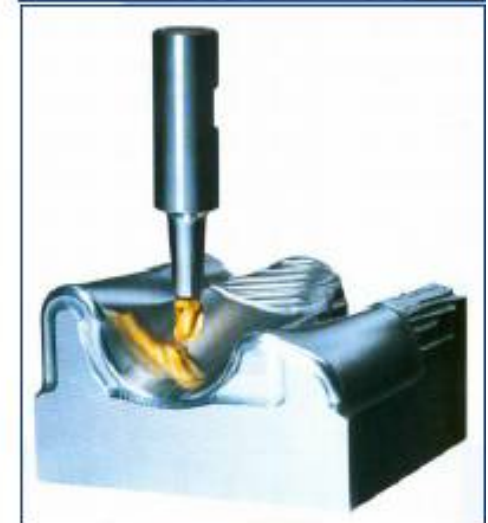
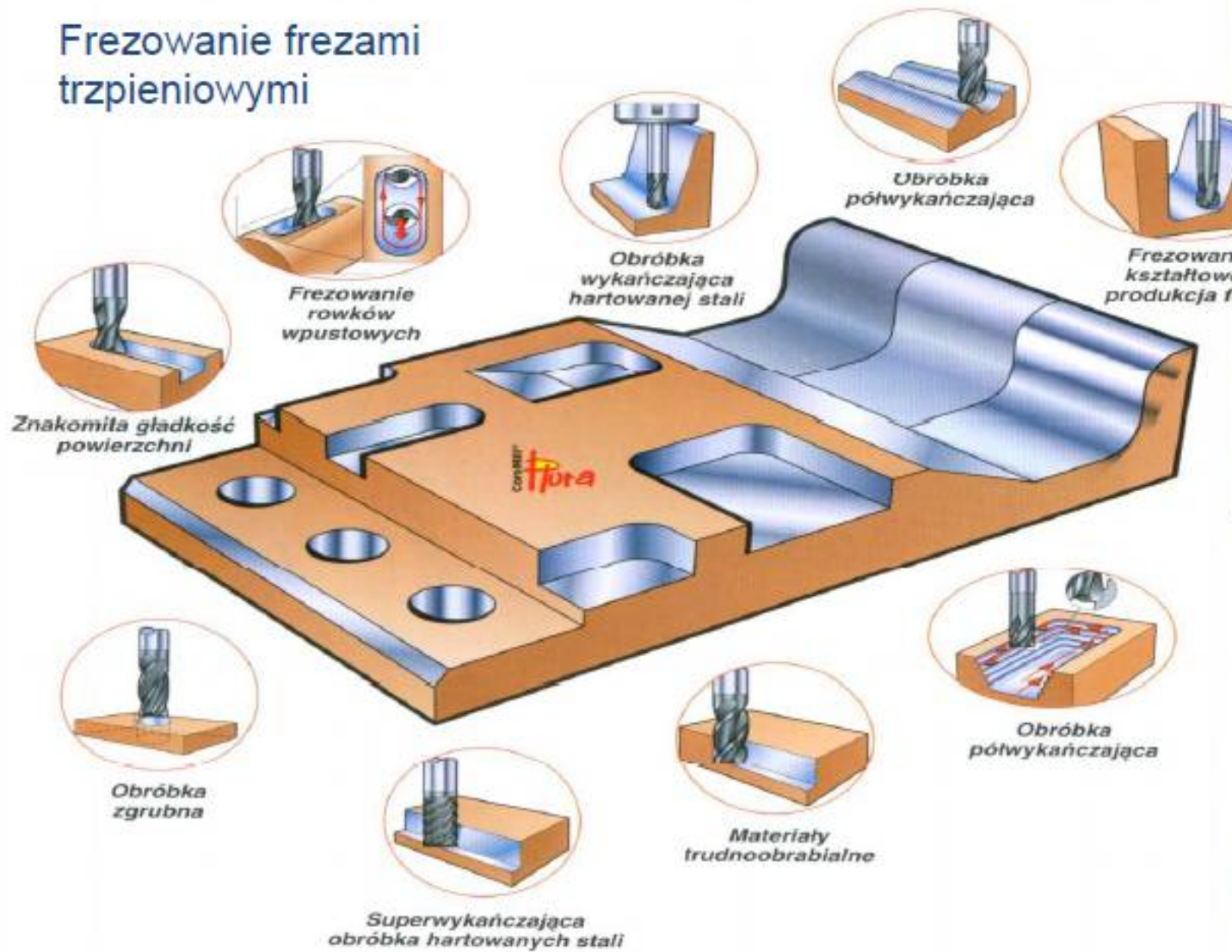
Frezowanie

Przykłady kształtowania głowicami frezowymi i frezami trzpieniowymi

Frezowanie

Frezowanie frezami trzpieniowymi

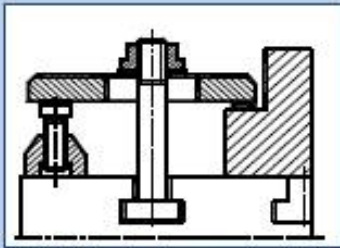

Frezowanie

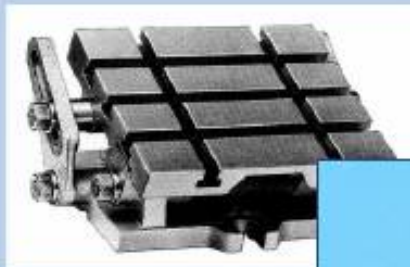

Frezowanie

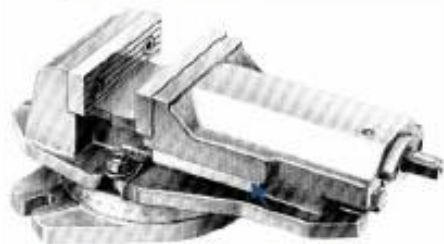
Sposoby mocowania przedmiotów na frezarkach

Łapami na stole

Na stołach uchylnych

W imadłach obrotowych i kątowych

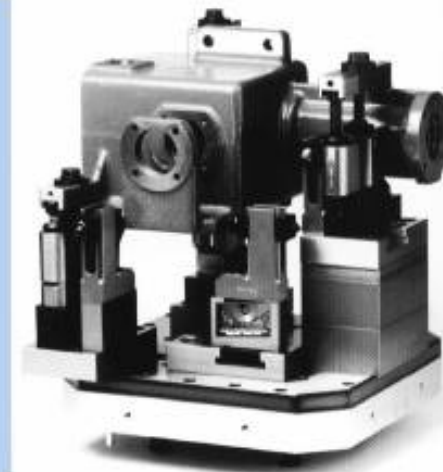
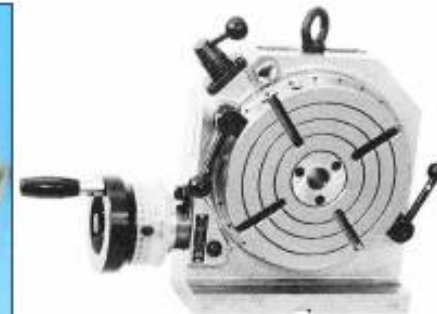
Na podzielnicach

W przyrządach specjalnych i na paletach

Na stołach obrotowych

Frezowanie

Do parametrów technologicznych frezowania zalicza się:

- ➔ prędkość obrotową n [obr/min]
- ➔ średnicę freza D_c [mm]
- ➔ prędkość skrawania v_c [m/min] – równanie 1
- ➔ prędkość posuwu v_f [mm/min] – równanie 2
- ➔ posuw na obrót f_f [mm/obr]
- ➔ posuw na ostrze/ząb f_z [mm/ząb] – równanie 3
- ➔ szerokość a_e i głębokość skrawania a_p [mm]

Numer:	Parametr technologiczny	Równanie:	Składowe:
(1)	prędkość skrawania v_c	$v_c = \frac{\pi \cdot D_c \cdot n}{1000}$	D_c – średnica freza n – prędkość obrotowa
(2)	prędkość posuwu v_f	$v_f = f_f \cdot n$	f_f – posuw n – prędkość obr.
(3)	posuw na ząb f_z	$f_z = \frac{f_f}{z} = \frac{v_f}{z \cdot n}$	f_f – posuw n – prędkość obr. v_f – prędkość posuwu

Przecinanie

Przecinanie materiałów hutniczych (prętów, kształtowników, płyt blach, itp.) może odbywać się:

Metodami ubytkowymi:

- na tokarce
- na pile ramowej
- na pile tarczowej
- na pile taśmowej
- anodowo-mechanicznie
- elektro-erozyjnie
- tarczami ściernymi
- strunami ściernymi
- strumieniami o wysokiej energii:
- strugą wody
- strugą wodno-ścierną
- strumieniem plazmy
- acetylo-tlenowo
- laserowo.

Metodami „bezubytkowymi”:

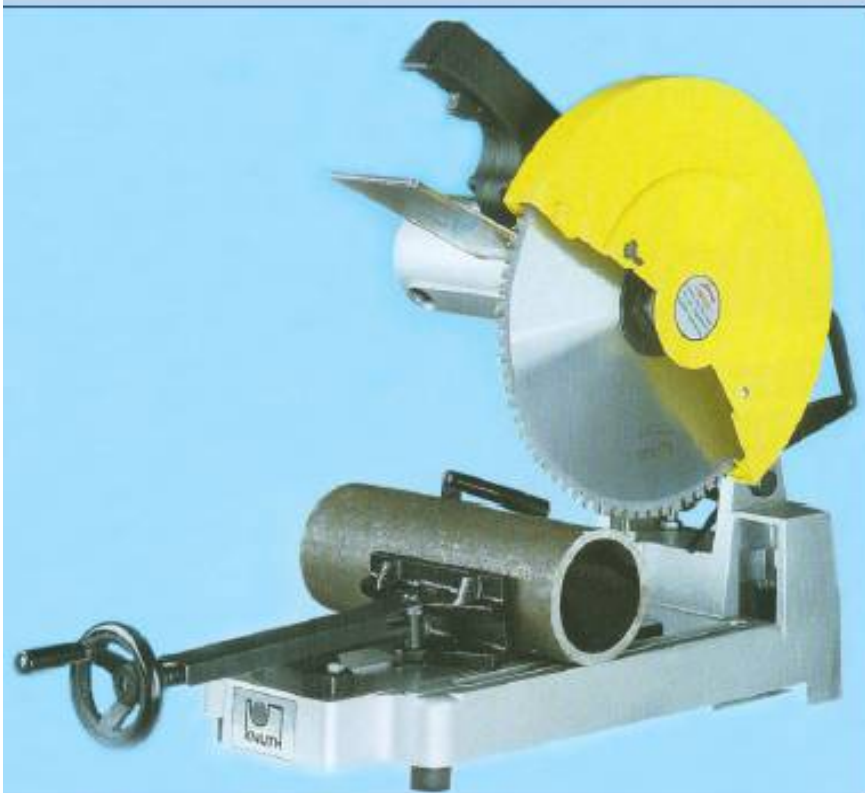
- na gilotynach
- na nożycach
- wykrawanie na prasach

Przecinanie

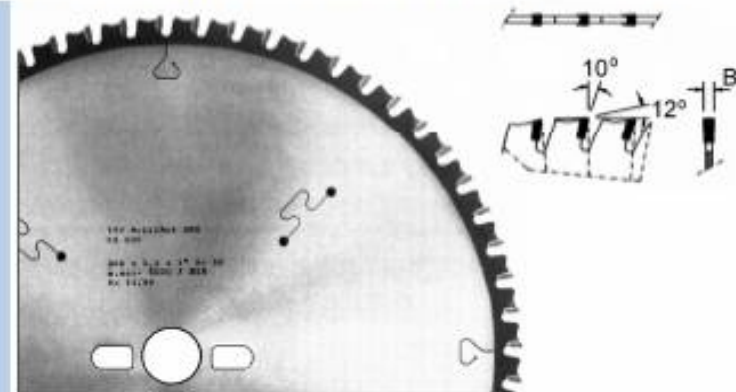
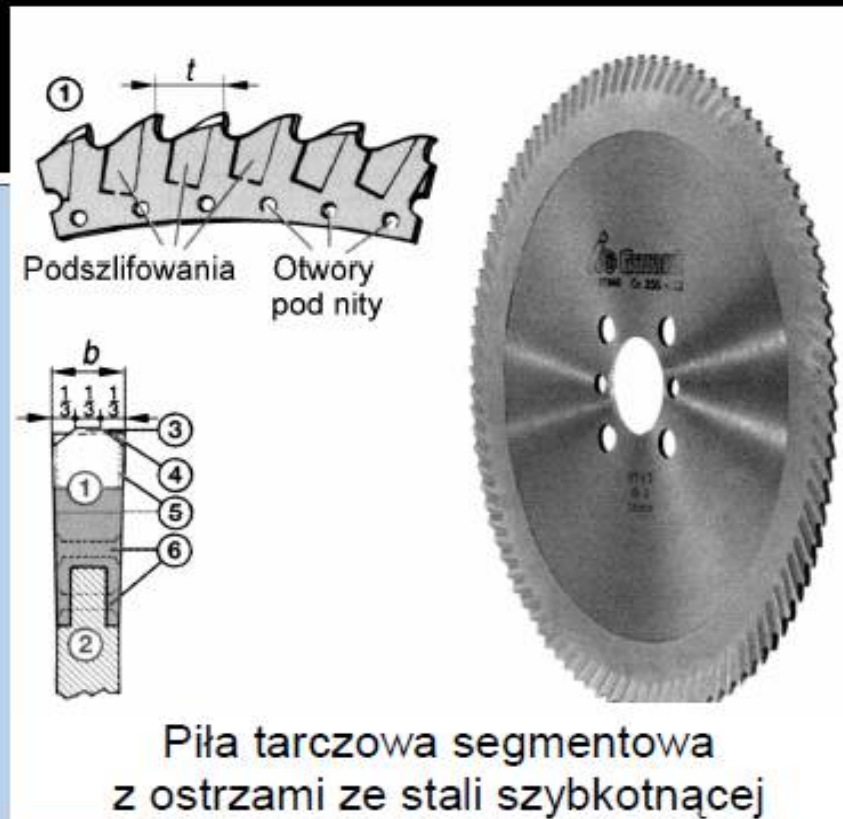

Przecinanie

Przecinarka tarczowa

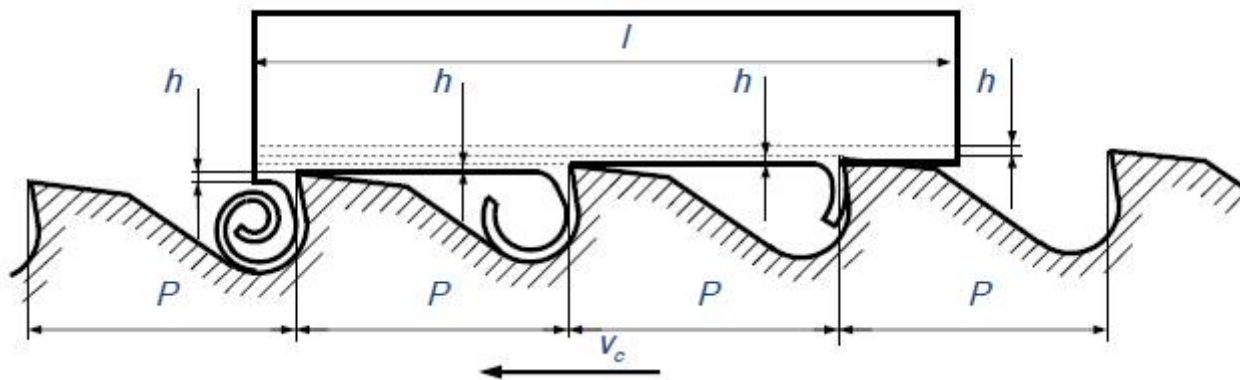
Piła tarczowa segmentowa
z ostrzami z węglików
spiekanych

Przeciąganie

Przeciąganie jest sposobem obróbki skrawaniem, w którym naddatek na obróbkę zdejmowany jest wieloostrowym narzędziem zwanym przeciągaczem. Ostrza jego są tak ukształtowane, że każde następne jest wyższe lub szersze względem poprzedniego w kierunku prostopadłym do długości przeciągacza o grubość warstwy skrawanej h .

Odmianą przeciągania jest przepychanie, w którym narzędzie jest przepychane przez otwór.

Zasada przeciągania:

l – długość przedmiotu przeciąganego,
 h – grubość warstwy skrawanej,
 P – podziałka międzyostrzowa

Zaletami przeciągania jest:

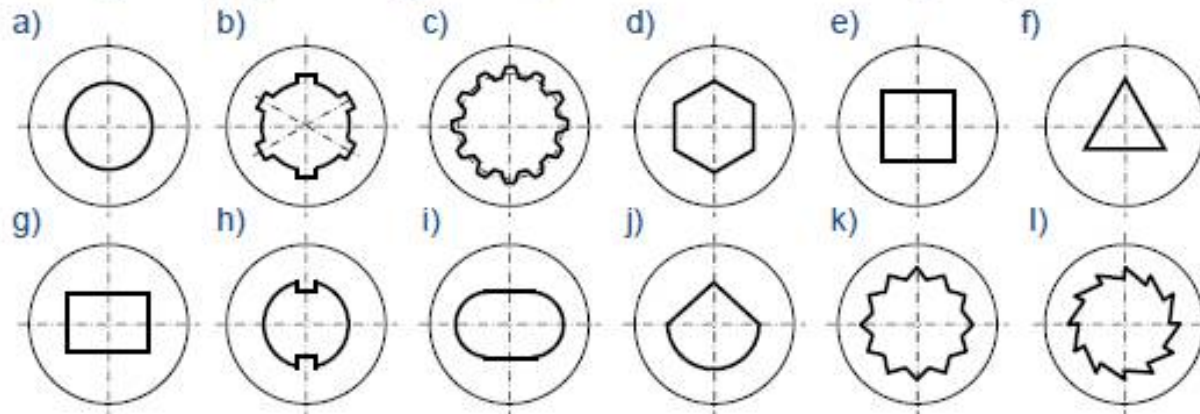
- ➔ bardzo duża wydajność, duża dokładność obróbki (IT6-7, $Ra=0,16\div0,32\mu m$)
- ➔ proste obrabiarki.

Wadą jest: bardzo skomplikowane i drogie narzędzie, ograniczające stosowanie tego sposobu obróbki do produkcji seryjnej i masowej

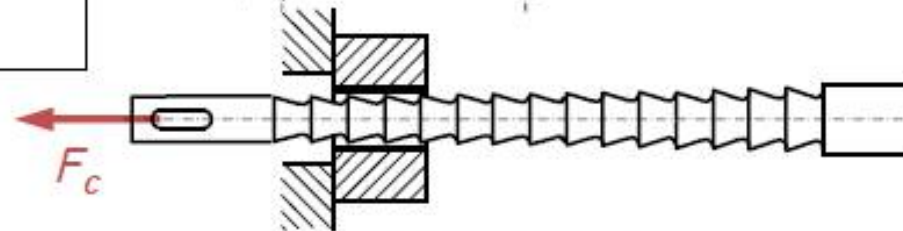
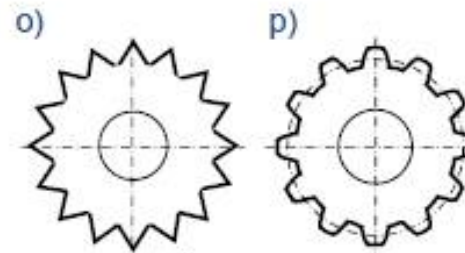
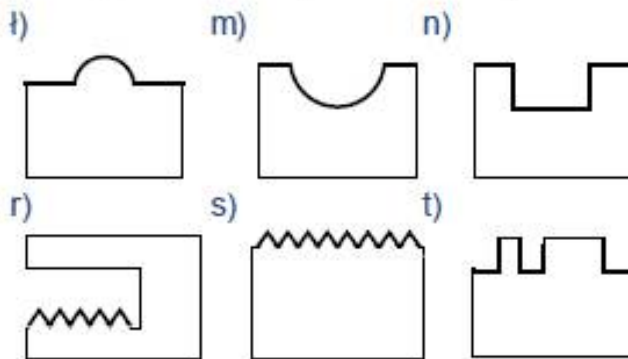
Przeciąganie

Przykłady przeciągania powierzchni zewnętrznych

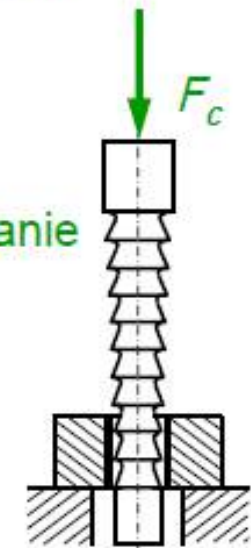
wewnętrznych

zewnątrznych

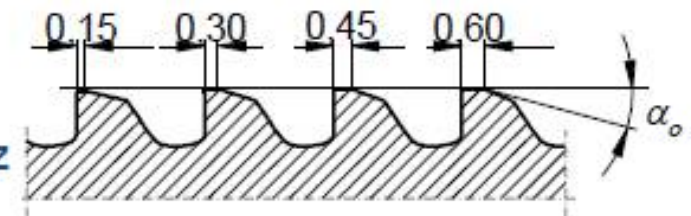
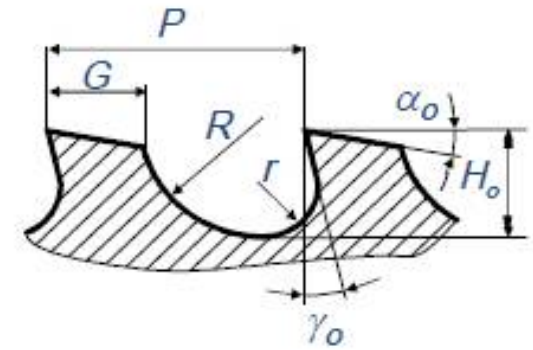
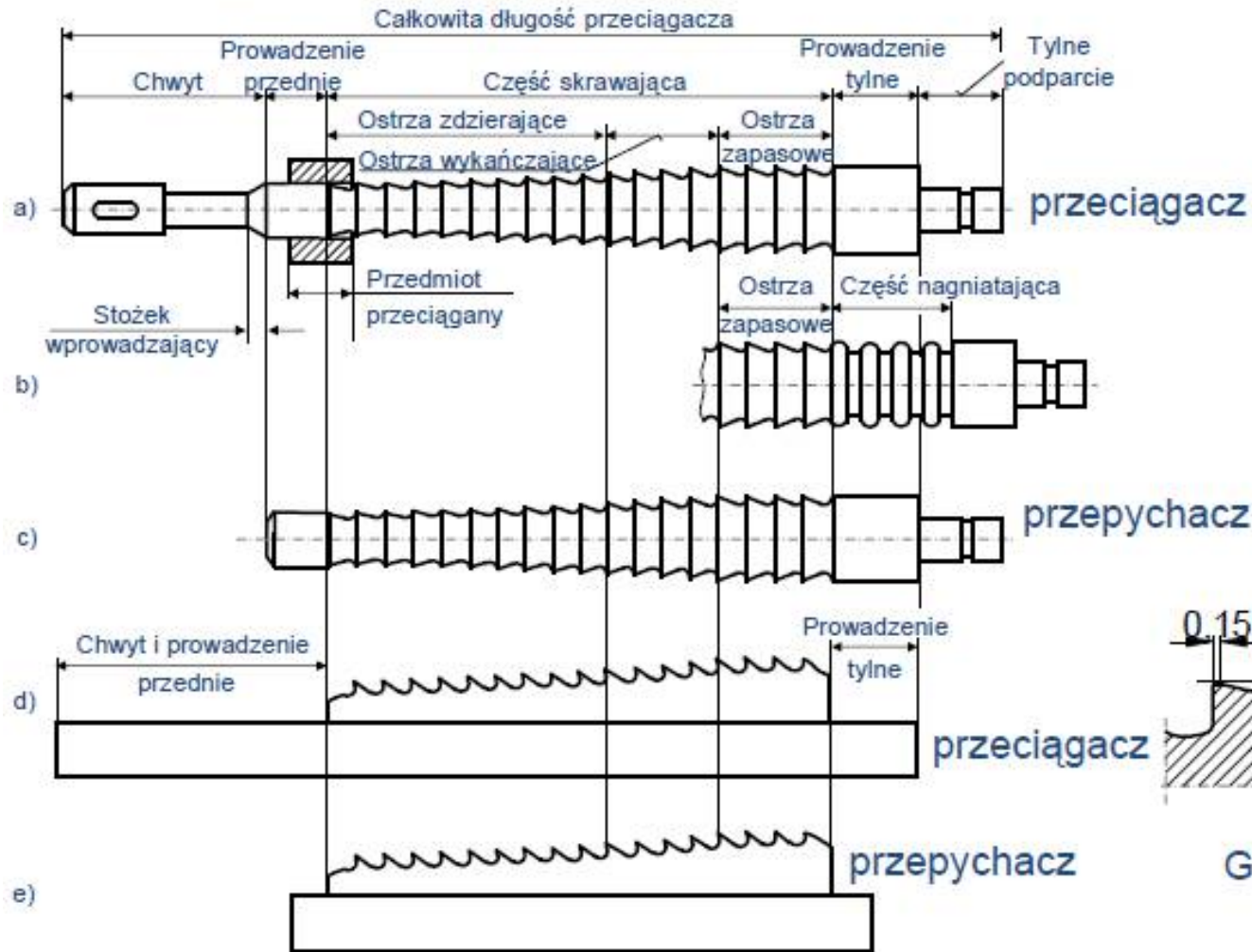
Przeciąganie

Przepychanie

Przeciąganie

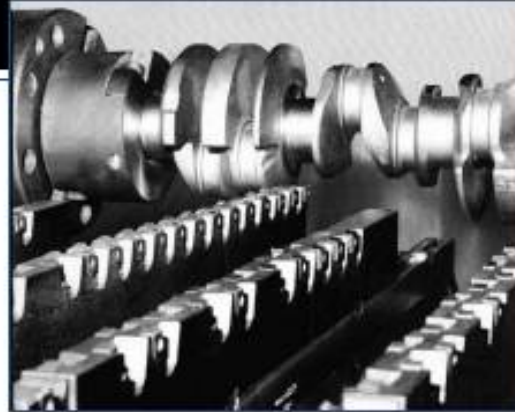
Przeciągacze i przepychacze

Przeciaganie

Przeciaganie

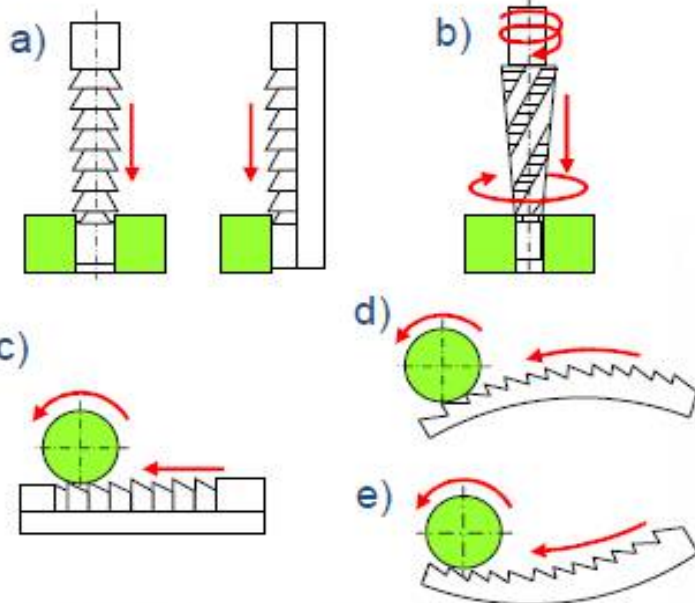

Toczenio-przeciaganie
wałów korbowych

Przeciagacz obrotowy

do kół zębatych
zewnątrznych

Najczęściej spotykane odmiany
kinematyczne przeciagania

Przykłady przeciagaczy
wielkogabarytowych

Przeciąganie

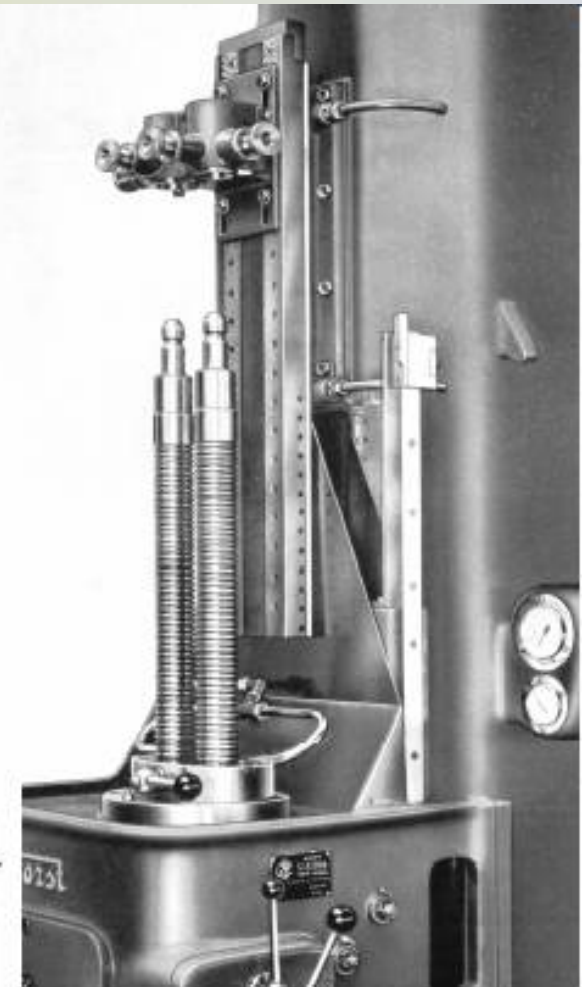
Przeciagarki

Przeciagarki mają bardzo prostą konstrukcję.

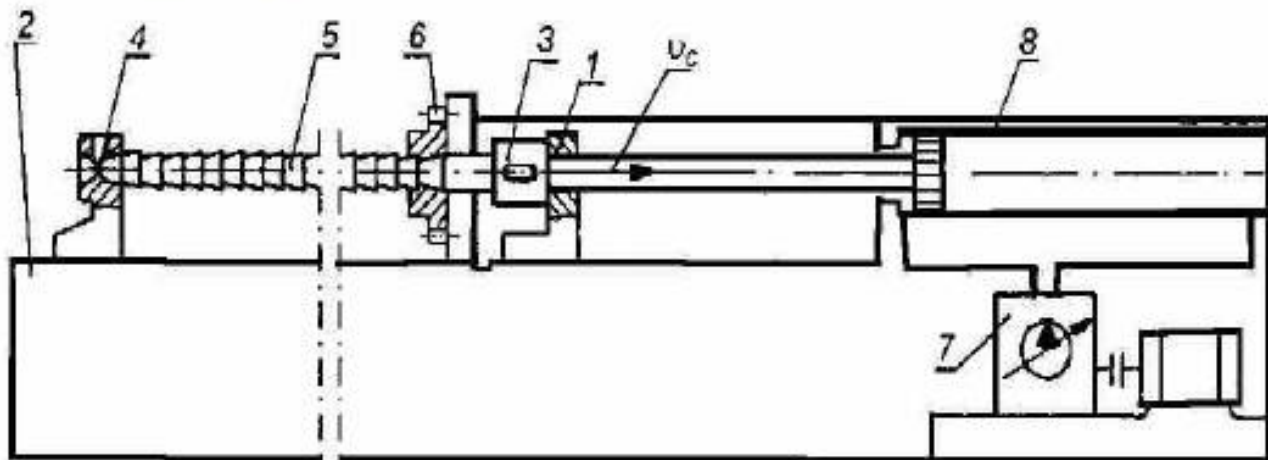
Przepychanie można realizować na prasach.

Dokładność przeciągania nie zależy praktycznie od obrabiarki lecz od narzędzia

Przeciagarka pionowa

Przeciagarka pozioma

Gwintowanie

Gwinty należą do elementów śrubowych, które mogą tworzyć: połączenia rozłączne elementów maszyn oraz części układów kinematycznych, do zmiany rodzaju ruchu i jego przenoszenia.

Gwinty wykonuje się najczęściej metodami: obróbki wiórowej i plastycznej rzadziej erodowaniem, odlewaniem czy formowaniem wtryskowym (tworzywa sztuczne).

Gwinty mogą być:

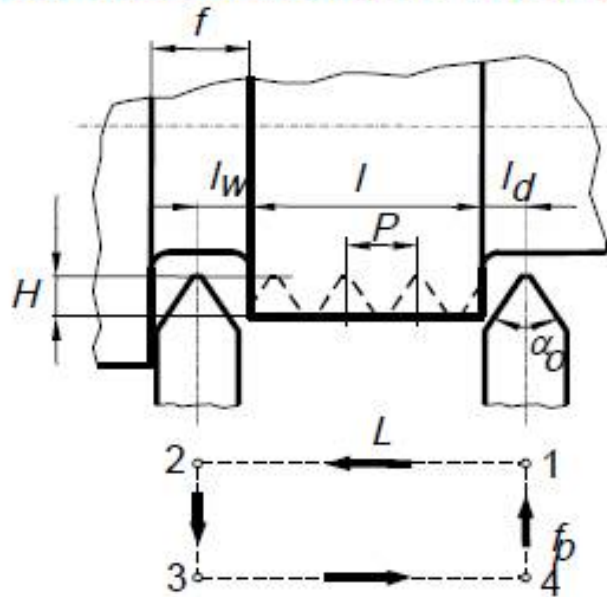
- zewnętrzne i wewnętrzne,
- walcowe i (rzadziej) stożkowe (armatura wodna i hydrauliczna),
- prawo- i lewozwojne,
- jedno- i wielozwojne,
- o zarysie: trójkątnym o kącie zarysu 60° (gwint metryczny) i 55° (gwinty calowe), trapezowym symetrycznym lub niesymetrycznym, prostokątnym, okrągłym,
- metryczne i calowe.

Określając gwint należy także podać:

- średnicę nominalną gwintu (zawsze jako średnicę zewnętrzną gwintu śruby),
- skok gwintu P (w gwintach metrycznych w mm, w calowych w liczbie zwoi na długość 1 cala).

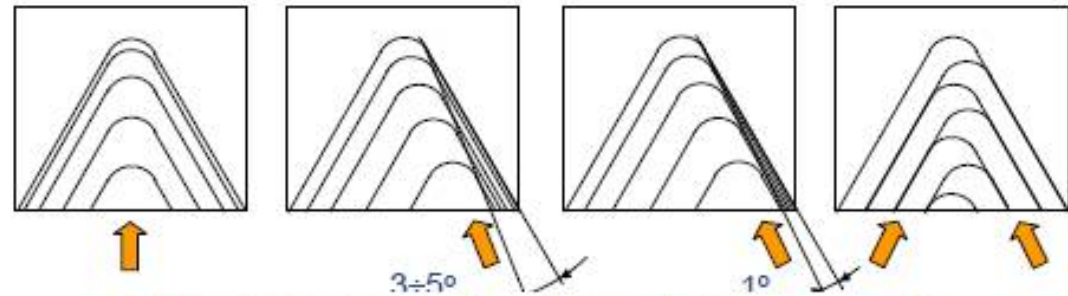
Gwintowanie

Toczenie gwintów jest obróbką dokładną lecz mało wydajną

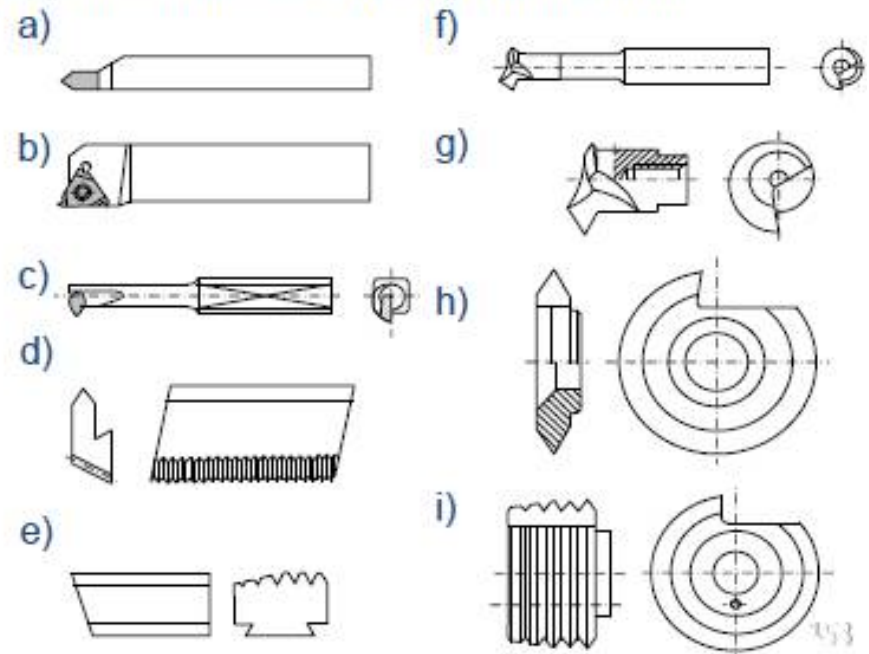

Schemat nacinania gwintów toczeniem

- Przykłady noży tokarskich do gwintów: a) imakowy do gwintów zewnętrznych, b) imakowy do gwintów zewnętrznych składany, c) wytaczak do gwintów wewnętrznych, d) słupkowy z zarysem jednokrotnym, e) słupkowy z zarysem wielokrotnym, f) oprawkowy trzpieniowy, g) oprawkowy nakręcany, h) oprawkowy krążkowy z zarysem jednokrotnym, i) oprawkowy krążkowy z zarysem wielokrotnym

Sposoby wcinania się noża w obrabiany materiał i rozdziału nadatku podczas wykonywania gwintu

Toczenie gwintów

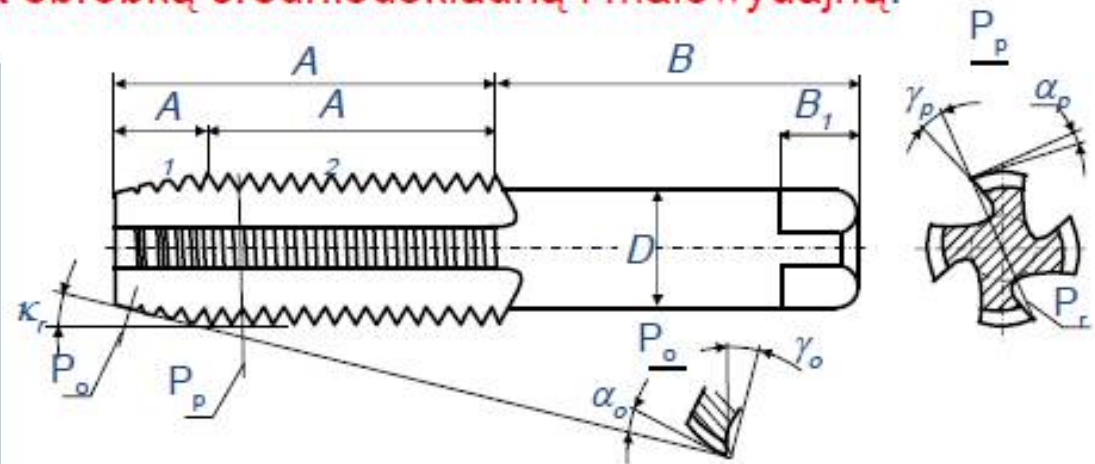
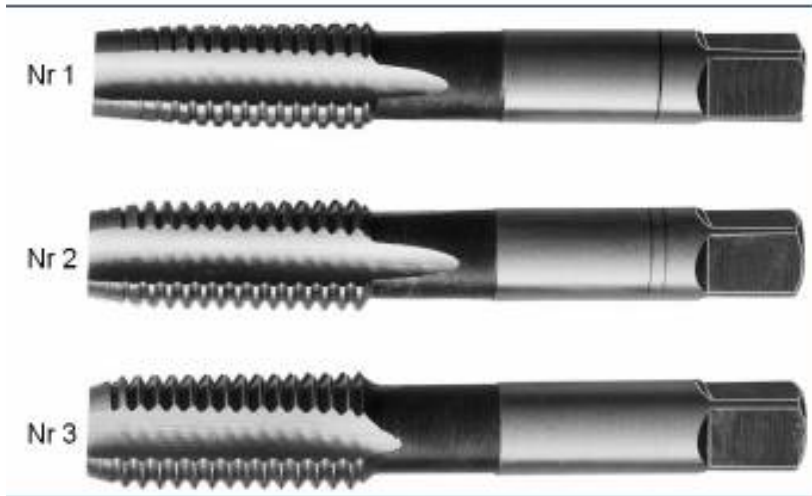
W toczeniu gwintów istnieją 3 metody gwintowania:

- **kierunek radialny** – jest to najczęściej stosowana metoda obróbki gwintów. Tą metodą można toczyć gwinty o mniejszym skoku $P < 1,5$ mm. Jest to odpowiednia metoda dla materiałów mających tendencje do utwardzania się. Przy większych prędkościach dosuwu możliwe jest występowanie drgań.
- **kierunek boczny** – jest to odpowiednia metoda dla gwintów o dużych skokach $P > 1,5$ mm oraz gwintów trapezowych. Toczenie gwintów tą metodą zmniejsza obciążenie ale ostrze zużywa się niesymetrycznie i po jednej stronie płytki pojawia się większe zużycie
- **kierunek zmienny** – jest to metoda dla dużych skoków gwintu gdzie występuje duże obciążenie oraz powstają długie wióry. Zużycie płytki odbywa się równomiernie po obu stronach.

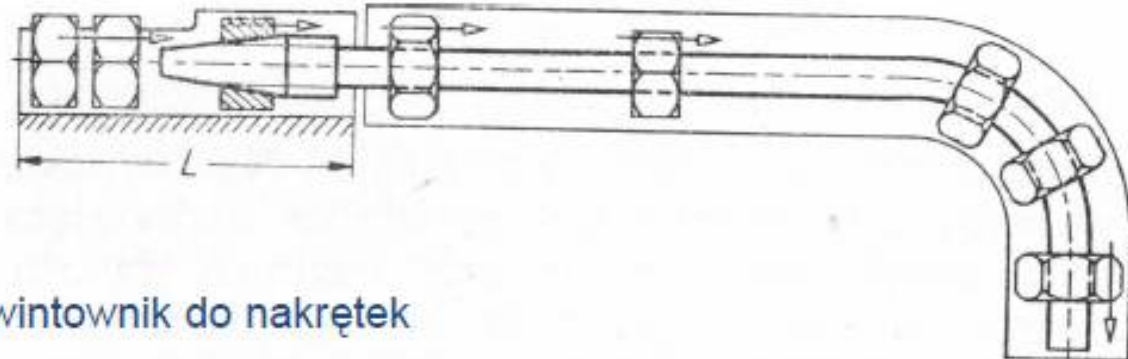
Gwintowanie

Gwintowanie gwintownikami jest obróbką średniokładną i mało wydajną.

Geometria gwintownika

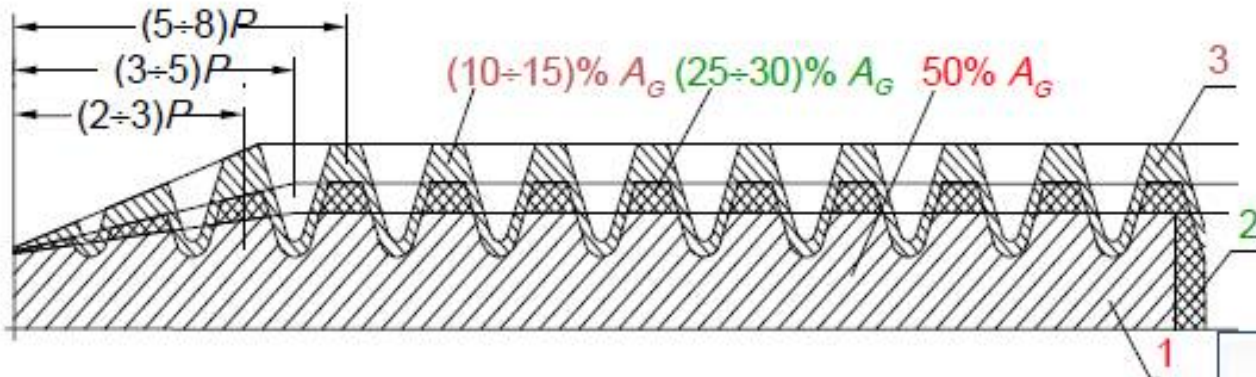
Komplet trzech gwintowników

Gwintownik do nakrętek

Gwintowanie

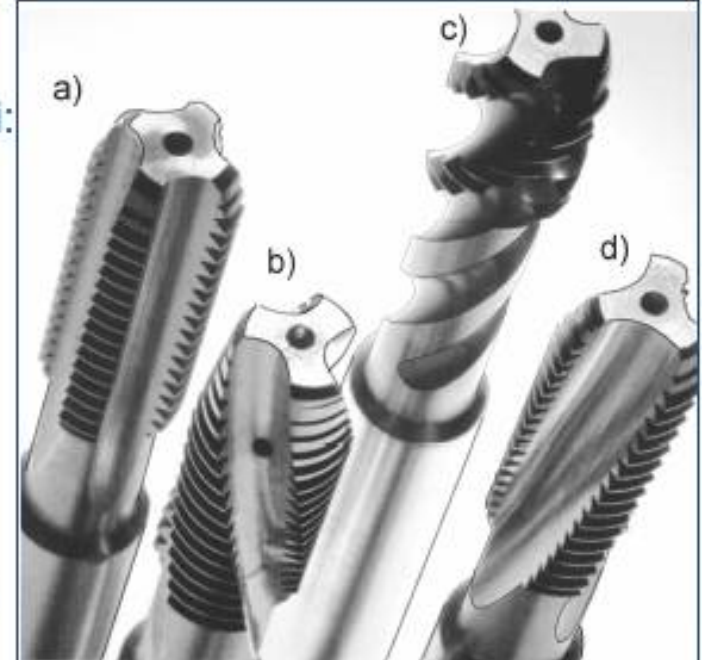
Gwintowanie gwintownikami

Przykładowy rozdział naddatku podczas obróbki gwintu kompletem gwintowników składającym się z trzech narzędzi:

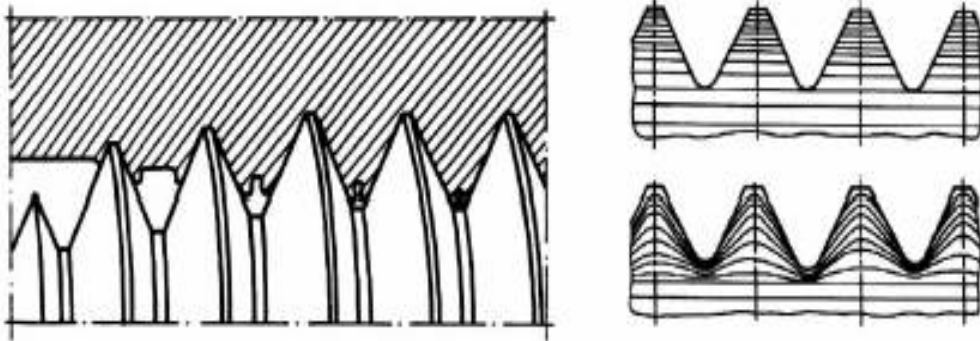
- 1 – gwintownik zdzierak,
- 2 – gwintownik pośredni,
- 3 – gwintownik wykańczak

Gwintowniki prawotnące z rowkami wiórowymi: a) prostymi, b) lewoskrętnymi, c-d) prawoskrętnymi

Gwintowanie

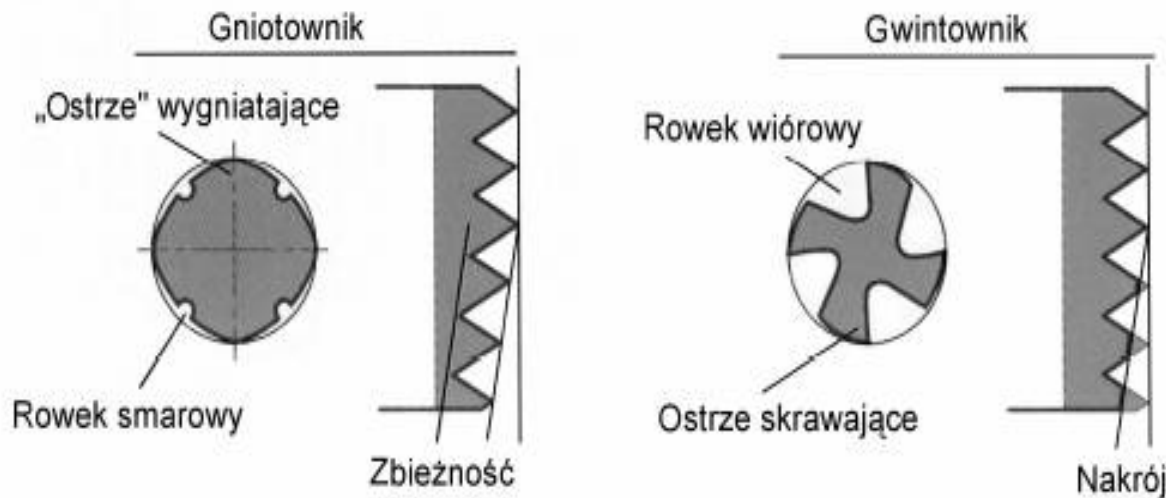
Gwintowanie gniotownikami jest obróbką dokładną i wydajną.

Zasada kształtowania gwintu za pomocą gniotownika oraz rozkład słoje materiału na zarysie gwintu wykonanym metodą skrawania i wygniatania

Gniotowniki z i bez rowków smarowych

Porównanie geometrii gwintownika i gniotownika

Gwintowanie

Gwintowanie gniotownikami jest obróbką dokładną i wydajną.

Zalety wygniatania gwintów:

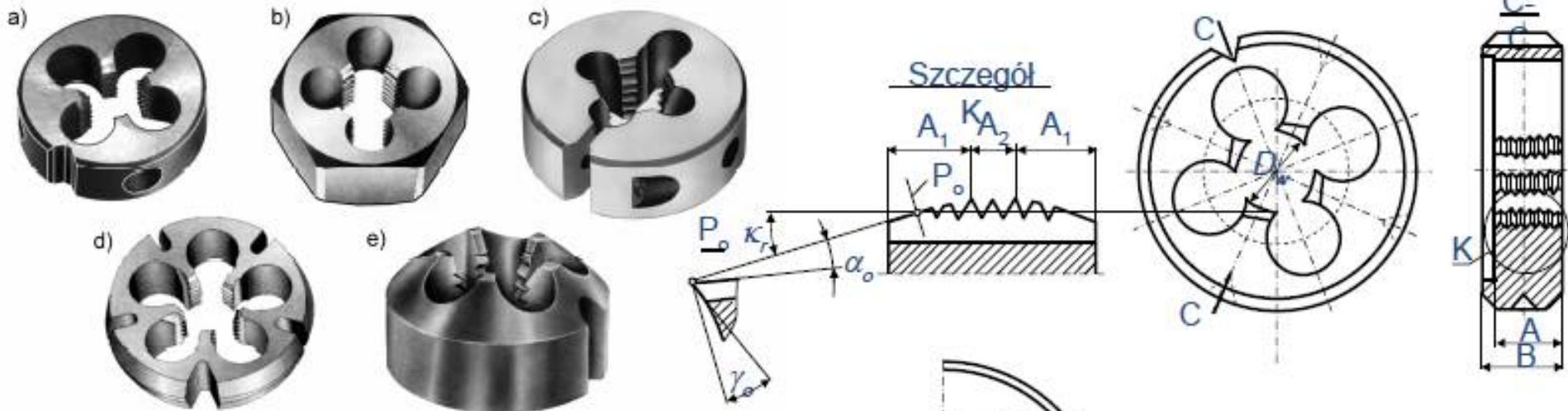
- Stosunkowo łatwe gwintowanie metali trudnoobrabialnych (stale nierdzewne, kwasoodporne, żarowytrzymałe itp.) z uwagi na ich dobre własności plastyczne.
- Możliwość stosowania ponad 2-krotnie większych prędkości gwintowania.
- Wielokrotnie (do kilkunastu razy) większa trwałość (nie żywotność) narzędzia.
- Kilkakrotnie większa wytrzymałość narzędzia na skręcanie (co ma znaczenie w przypadku małych średnic narzędzi).
- Wyższa, w zależności od rodzaju materiału obrabianego, o 15-60% wytrzymałość gwintu na ścinanie i o 30-50% twardość warstwy wierzchniej gwintu.
- Wysoka dokładność wymiarowo-kształtowa i mniejsza chropowatość gwintu.
- Brak wiórów.
- Możliwość wygniatania gwintu podczas montażu (śruba ma kształt zbliżony do gwintownika wygniatającego).

Wady technologii wygniatania gwintów:

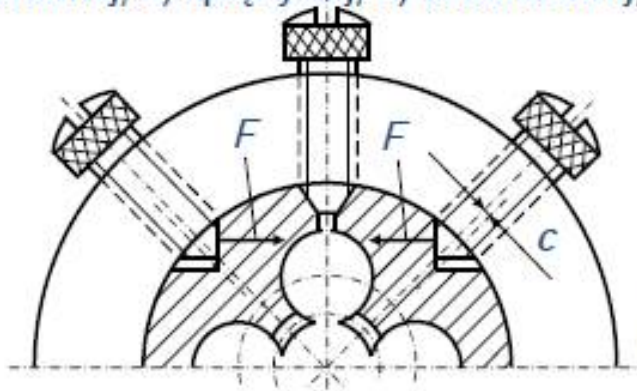
- Konieczność stosowania specjalnych opravek z osiową i promieniową kompensacją położenia gwintownika.
- Konieczna większa dokładność wykonania otworu pod gwint.
- Większe opory gwintowania (około 30%).
- Konieczność stosowania specjalnych olejów (z dodatkiem grafitu) zmniejszających tarcie.

Gwintowanie

Gwintowanie narzynkami jest obróbką małodokładną i małowydajną.

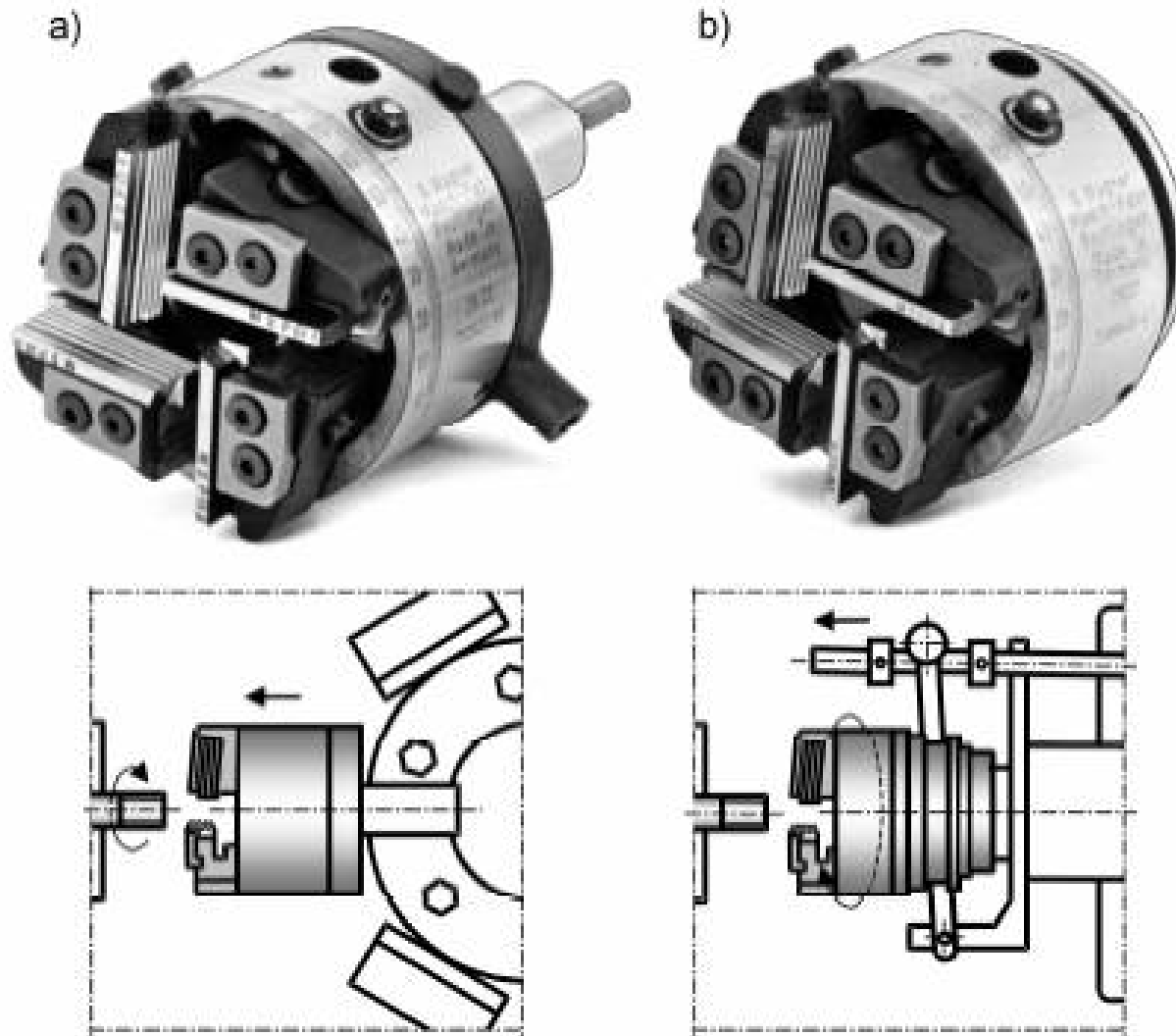

Odmiany narzynek: a) okrągłej, b) sześciokątnej, c) nastawnej, d) sprężystej, e) automatowej, dzwonowej

Sposób zmiany wymiaru narzynki okrągłej, nastawnej

Gwintowanie

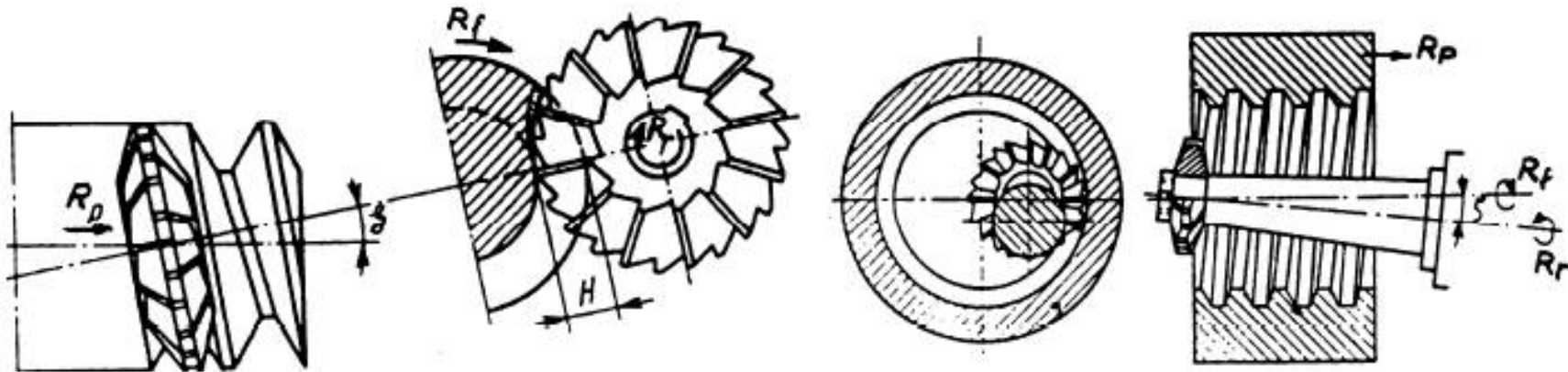

Głowica gwinciarska z nożami stycznymi:
a) nieobrotowa,   b) obracająca się

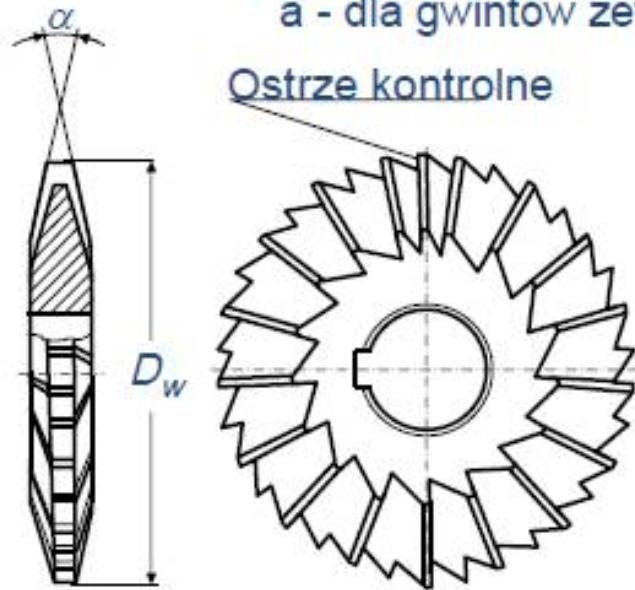

Gwintowanie

Frezowanie gwintów jest obróbką małodokładną lecz bardzo wydajną.

Schemat frezowania gwintów frezem krążkowym jednokrotnym:
a - dla gwintów zewnętrznych, b - dla gwintów wewnętrznych

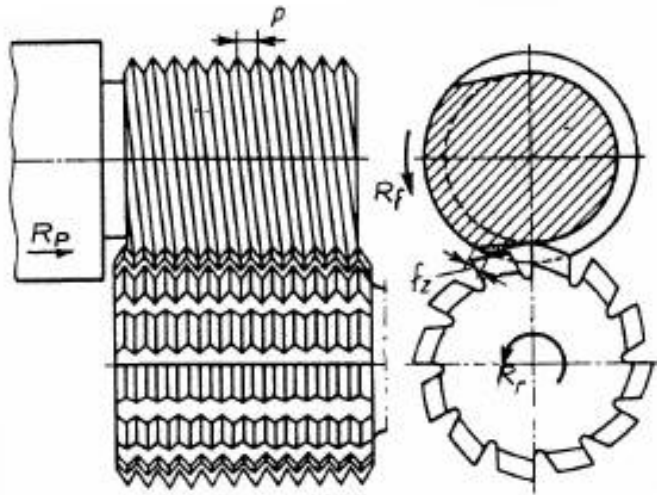

Ostrze kontrolne

Frez krążkowy jednokrotny
(do gwintów trapezowych)

Gwintowanie

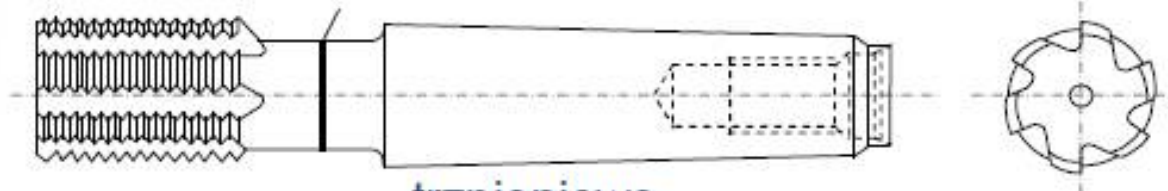
Frezowanie gwintów

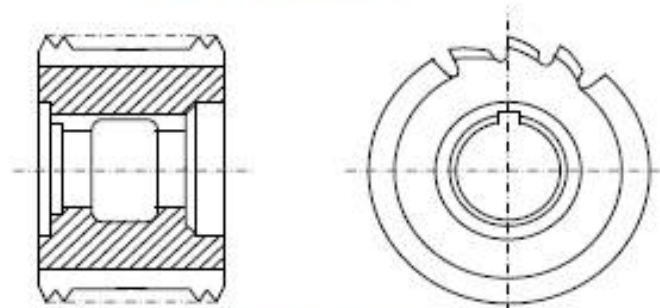
Schemat frezowania gwintów
frezami wielokrotnymi

Frezy
wielokrotne

trzcieniowe
składane

trzcieniowe

nasadzane

Frezowanie gwintów

Frezowanie gwintów

Zalety:

- bardzo duża wydajność predestynuje tę obróbkę do zastosowań w produkcji wielkoseryjnej i masowej.
- małe czasy maszynowe w porównaniu z toczeniem.
- małe czasy pomocnicze.
- półautomatyczna praca obrabiarek.
- mały koszt narzędzi w porównaniu z głowicami gwinciarскими.
- małe wymagania odnośnie kwalifikacji operatora.
- możliwość nacinania gwintów dochodzących do dna otworu.
- możliwość otrzymania określonego położenia początku gwintu.

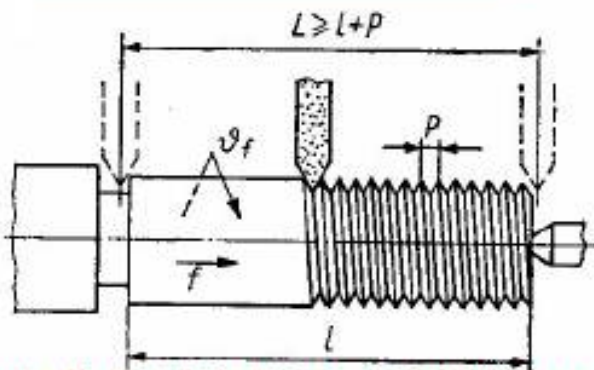
Wady:

- ograniczone wymiary długości nacinanego gwintu.
- duże czasy przygotowawczo-zakończeniowe.
- mała dokładność nacinanego gwintu.

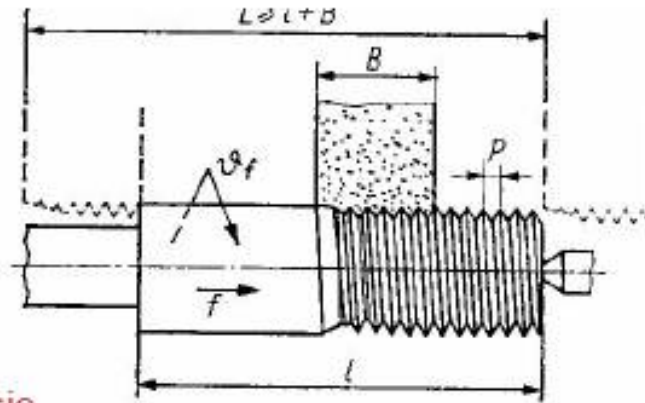

Gwintowanie

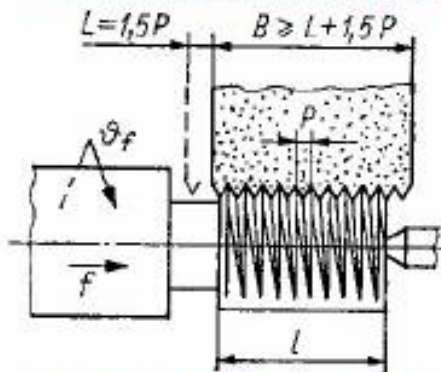
Szlifowanie gwintów

wzdłużne ściernicą o pojedynczym zarysie

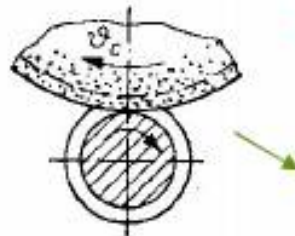

wzdłużne ściernicą o wielokrotnym zarysie jest stosowane głównie w przypadku przedmiotów sztywnych; ściernice mają 5 – 7 zarysów, przy czym od strony wejścia w materiał mają łagodne ścięcie.

poprzeczne ściernicą o wielokrotnym zarysie stosuje się w przypadkach, gdy gwint jest blisko kołnierza, odsadzenia itp.

stosowane jest gdy wymagana jest duża dokładność lub gdy przedmiot z nacinanym gwintem ma małą sztywność

Obróbka ścierna

Obróbką ścierną nazywa się takie sposoby obróbki skrawaniem, w których proces obróbkowy dokonywany jest za pomocą narzędzi ściernych lub luźnego ścierniwa tj. narzędzi o nie oznaczonej ściśle liczbie i kształcie ostrzy skrawających, które zamieniają warstwę skrawaną na wióry lub pył o wielkości najczęściej niedostrzegalnej gołym okiem i w pewnej części utlenione.

Cechy charakterystyczne obróbki ścierniej:

- tylko część ostrzy skrawa pozostałe rysują bądź tylko trą o nią,
- rozmiary warstwy skrawanej przypadające na jedno ostrze są bardzo małe – rzędu mikrometrów,
- duże prędkości skrawania (w przypadku szlifowania) mogące przekraczać kilkunastokrotnie prędkości stosowane w obróbce wiórowej materiałów twardych,
- duża energochłonność procesu.

Obróbka ścierna

Wyróżniamy szlifowanie:

- powierzchni obrotowych zewnętrznych,
- szlifowanie powierzchni obrotowych wewnętrznych,
- szlifowanie płaszczyzn,
- uzębień oraz gwintów.

Szlifowanie powierzchni obrotowych zewnętrznych dzielimy na :

- ❖ **Wzdłużne szlifowanie walcowe kłowe**, gdzie obrabiany przedmiot zamocowany jest w kłach i obraca się przeciwnie do narzędzia, ściernica wykonuje ruch główny, występuje również ruch posuwowy narzędzia i przedmiotu obrabianego, kolejne warstwy są usuwane w kolejnych przejściach narzędzia.
- ❖ **Wgłębne szlifowanie walcowe kłowe**, gdzie występuje dosuw promieniowy, prostopadły do osi obrotu przedmiotu obrabianego
- ❖ **Walcowe bezkłowe**, gdzie bazą obróbczą jest średnica zewnętrzna obrabianego wałka. Przedmiot obrabiany jest wprowadzany w ruch obrotowy za tarczą prowadzącą za pomocą siły tarcia. Część opiera się o podtrzymkę. Schemat pokazany jest poniżej

Obróbka ścierna

Wyróżniamy szlifowanie:

- powierzchni obrotowych zewnętrznych,
- szlifowanie powierzchni obrotowych wewnętrznych,
- szlifowanie płaszczyzn,
- uzębień oraz gwintów.

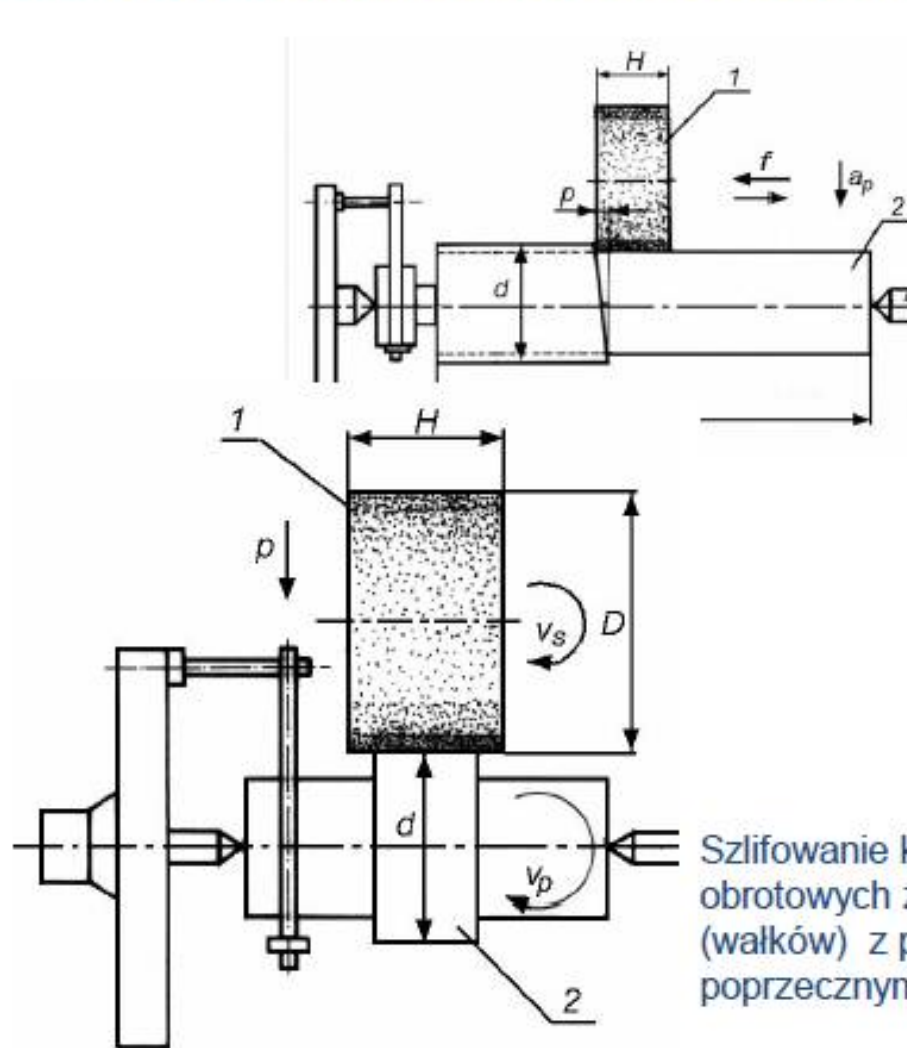
Szlifowanie powierzchni obrotowych zewnętrznych dzielimy na :

- ❖ **Wzdłużne szlifowanie walcowe kłowe**, gdzie obrabiany przedmiot zamocowany jest w kłach i obraca się przeciwnie do narzędzia, ściernica wykonuje ruch główny, występuje również ruch posuwowy narzędzia i przedmiotu obrabianego, kolejne warstwy są usuwane w kolejnych przejściach narzędzia.
- ❖ **Wgłębne szlifowanie walcowe kłowe**, gdzie występuje dosuw promieniowy, prostopadły do osi obrotu przedmiotu obrabianego
- ❖ **Walcowe bezkłowe**, gdzie bazą obróbczą jest średnica zewnętrzna obrabianego wałka. Przedmiot obrabiany jest wprowadzany w ruch obrotowy za tarczą prowadzącą za pomocą siły tarcia. Część opiera się o podtrzymkę.

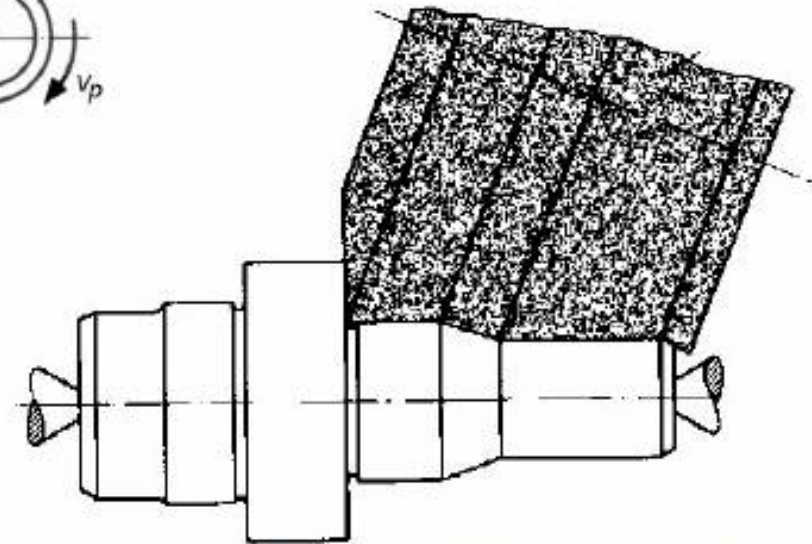
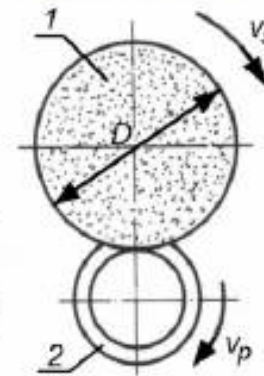
Obróbka ścierna

SZLIFOWANIE POWIERZCHNI OBROTOWYCH, ZEWNĘTRZNYCH

Szlifowanie kłowe powierzchni obrotowych zewnętrznych (wałków) z posuwem wzdłużnym

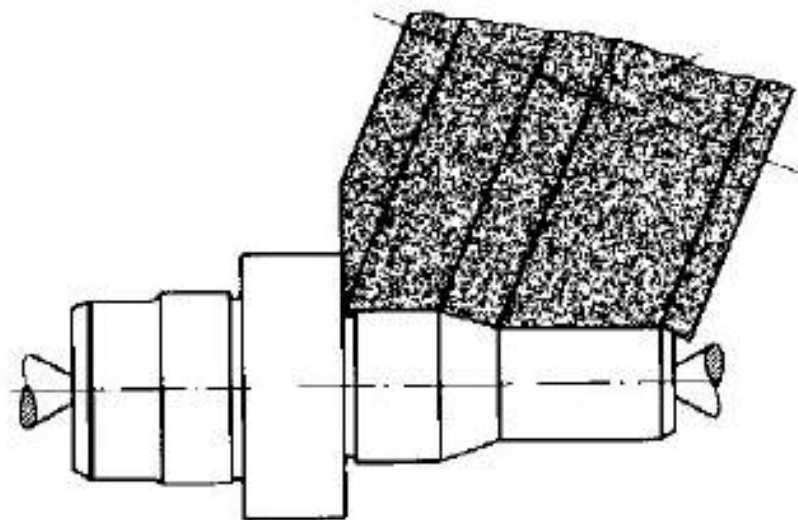
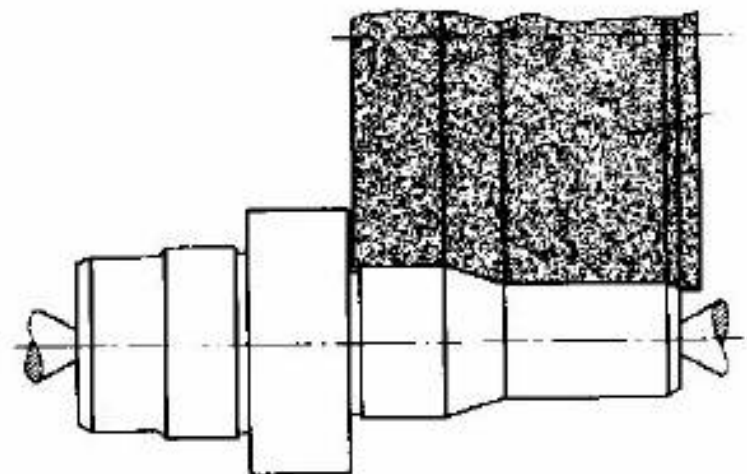
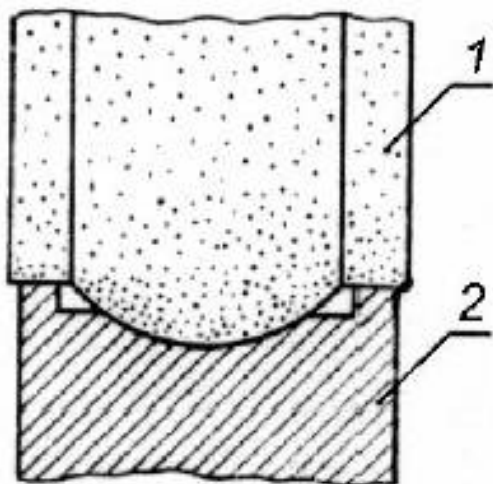
Szlifowanie kłowe powierzchni obrotowych zewnętrznych (wałków) z posuwem poprzecznym

Szlifowanie kłowe powierzchni obrotowych zewnętrznych (wałków) z posuwem skośnym

Obróbka ścierna

SZLIFOWANIE KSZTAŁTOWE POWIERZCHNI OBROTOWYCH

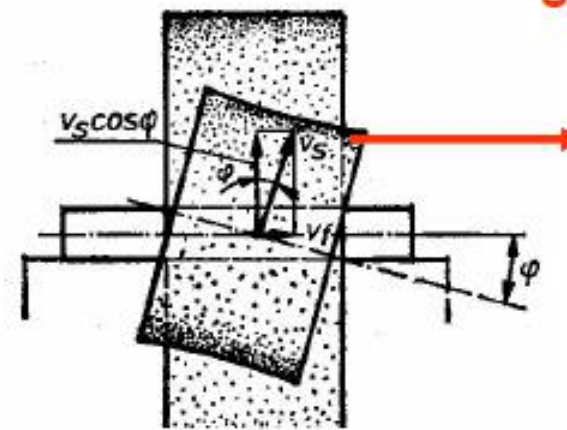
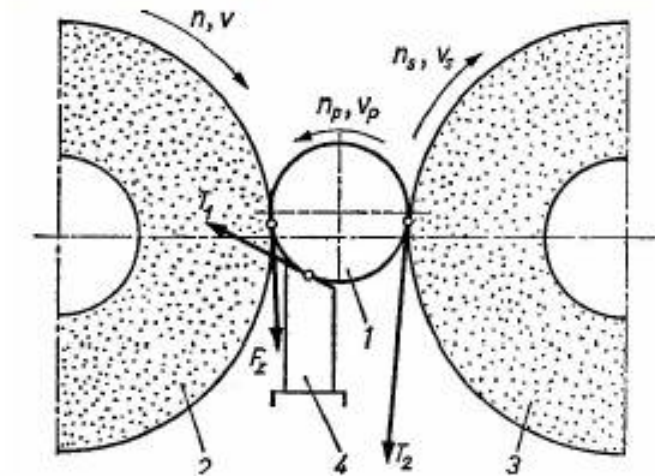

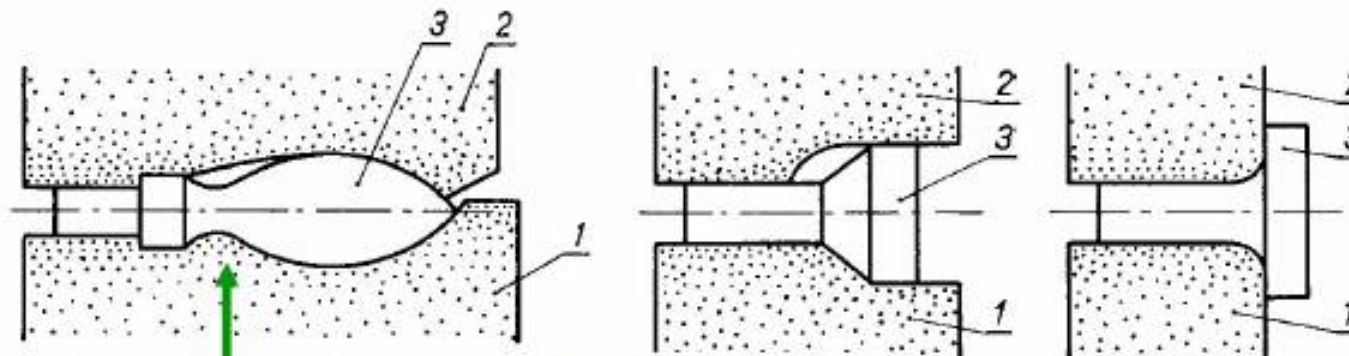
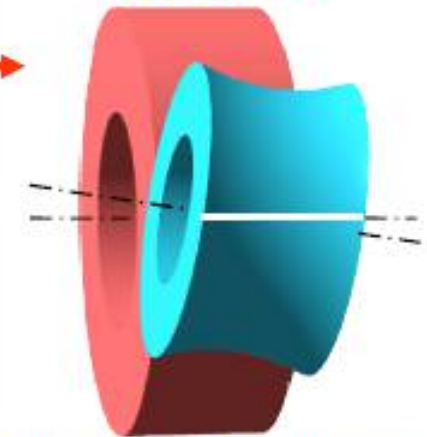
Obróbka ścierna

SZLIFOWANIE BEZKŁOWE POWIERZCHNI OBROTOWYCH

W szlifowaniu bezkłowym przedmiot (1) nie jest mocowany ani w kłach ani w uchwycie lecz opiera się o podtrzymkę (4) lub/i boczne listwy prowadzące oraz dociskany jest do tarczy ściemej (2)

Szlifowanie bezkłowe, wzdłużne

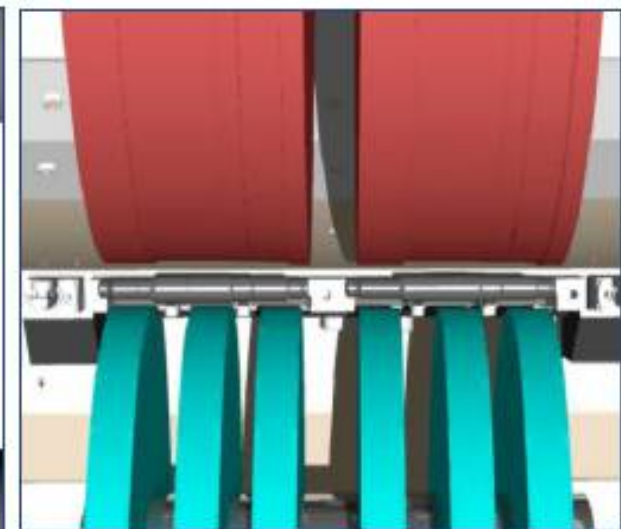
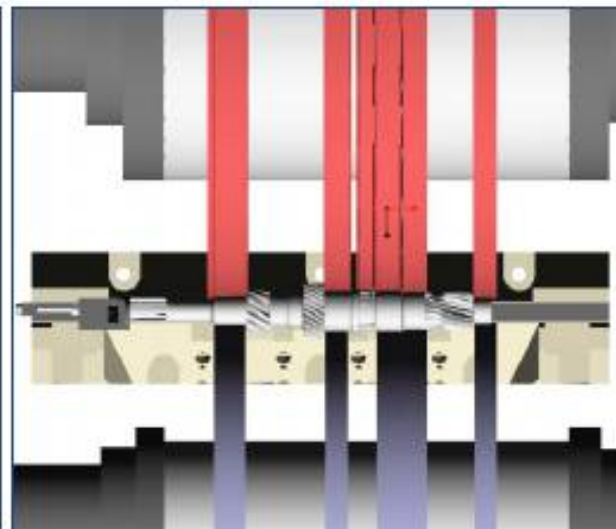
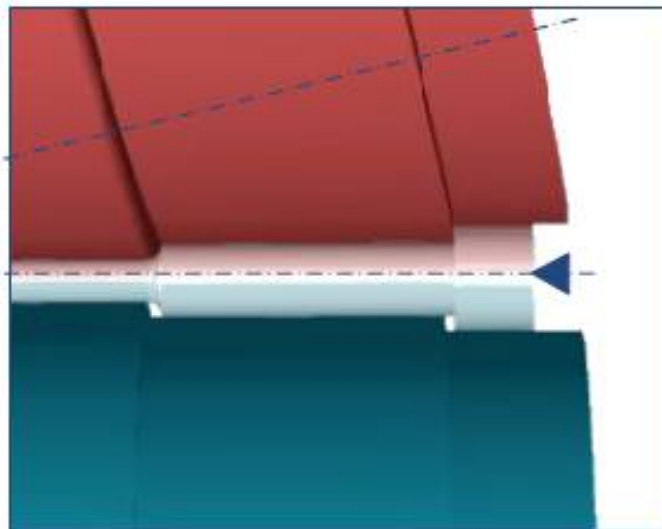
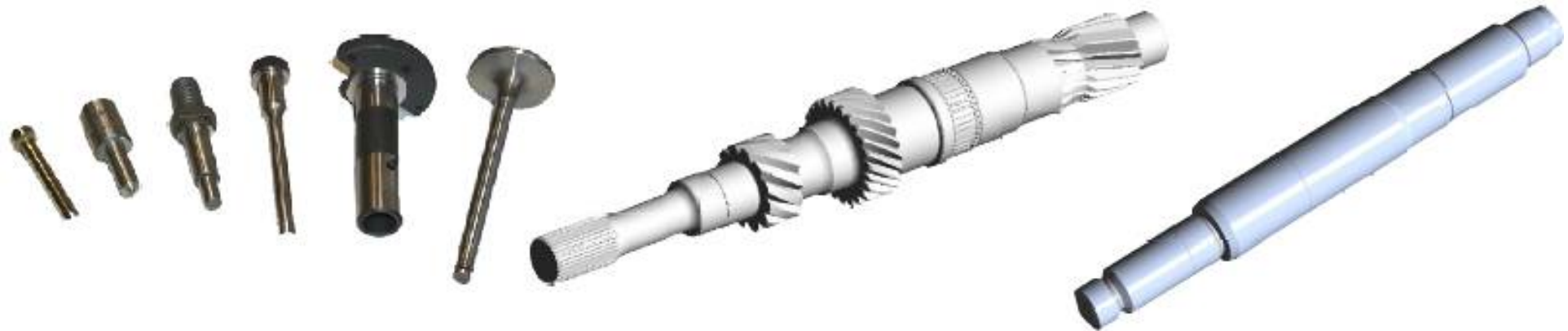
Szlifowanie bezkłowe, poprzeczne

Szlifowanie bezkłowe, kształtowe:

- 1 – tarcza ścierna,
- 2 – tarcza prowadząca,
- 3 – przedmiot obrabiany

Obróbka ścierna

SZLIFOWANIE BEZKŁOWE POWIERZCHNI OBROTOWYCH

Obróbka ścierna

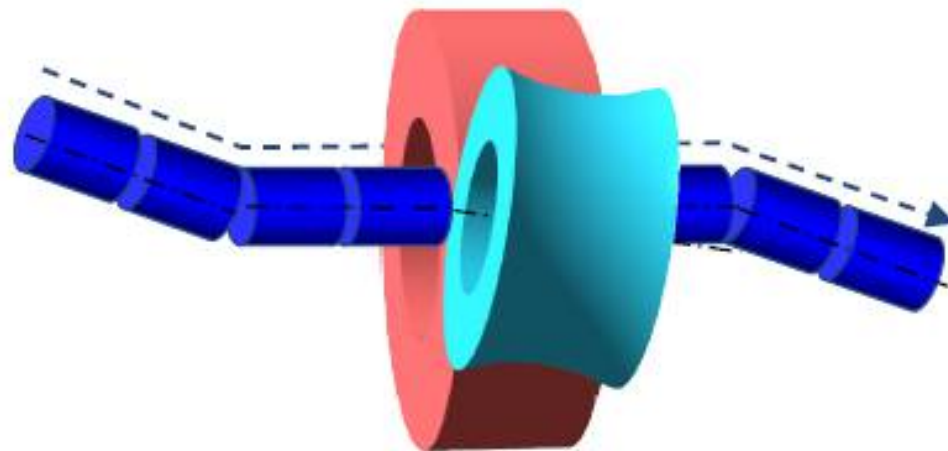
SZLIFOWANIE BEZKŁOWE

Zalety szlifowania bezkłowego:

- duża wydajność (bardzo krótkie czasy pomocnicze – w szlifowaniu wzdłużnym przelotowym mogą być zredukowane nawet do zera).
- możliwość łatwej automatyzacji cyklu pracy.

Wady szlifowania bezkłowego:

- możliwość kopiowania się błędów półfabrykatu ze względu na to, że bazą obróbkową jest powierzchnia obrabiana.
- możliwość powstawania graniastości powierzchni obrotowych.

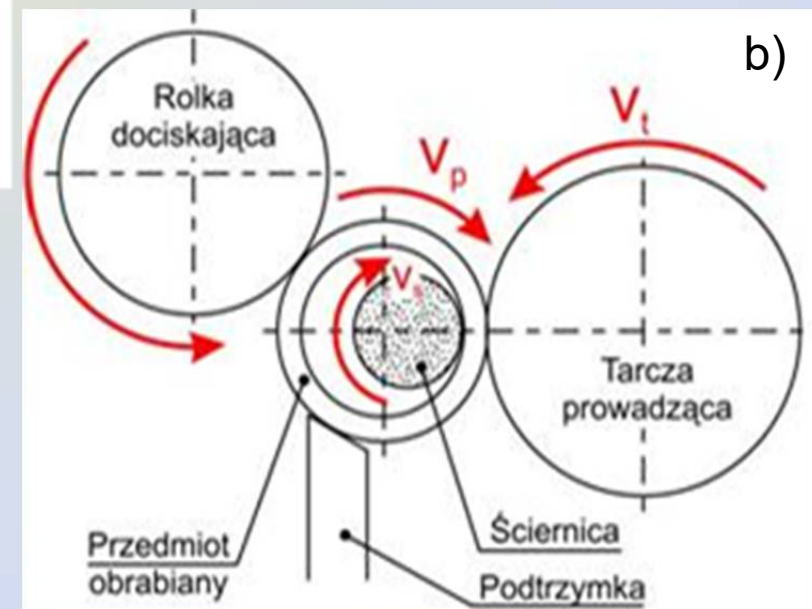
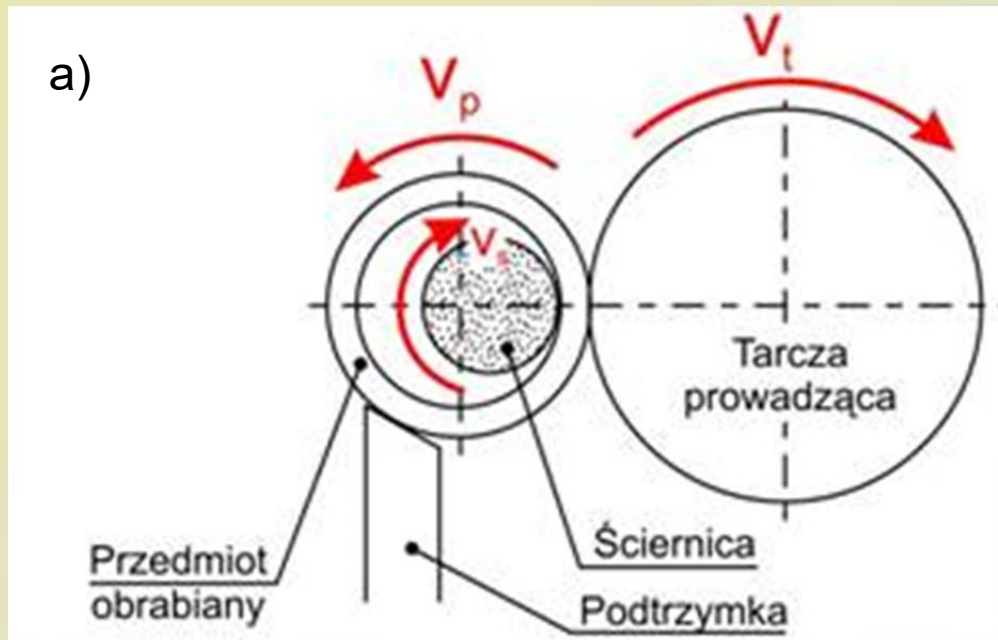
Obróbka ścierna

Szlifowanie powierzchni obrotowych wewnętrznych dzielimy na :

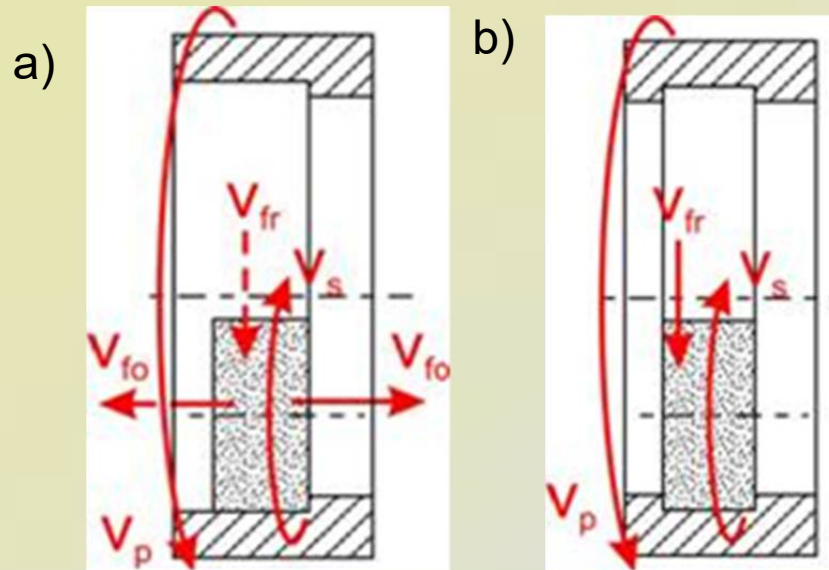
- **Bezłowe**: część obrabiana napędzana jest tarczą prowadzącą, która opiera się na rolce podtrzymującej lub podtrzymce, dodatkowo może być dociskana do tarczy prowadzącej za pomocą rolki.
- **Walcowe** - wzdłużne oraz wgłębne
- **Obiegowe**, zwane inaczej planetarnym, stosowane do szlifowania otworów w przedmiotach, w których nadanie ruchu obrotowego jest niemożliwe lub bardzo trudne do wykonania. Ruchy główne i posuwowe wykonuje ściernica, która porusza się w trajektorii planetarnej dookoła osi otworu przy jego ścianie i jednocześnie wzdłuż osi otworu

Obróbka ścierna

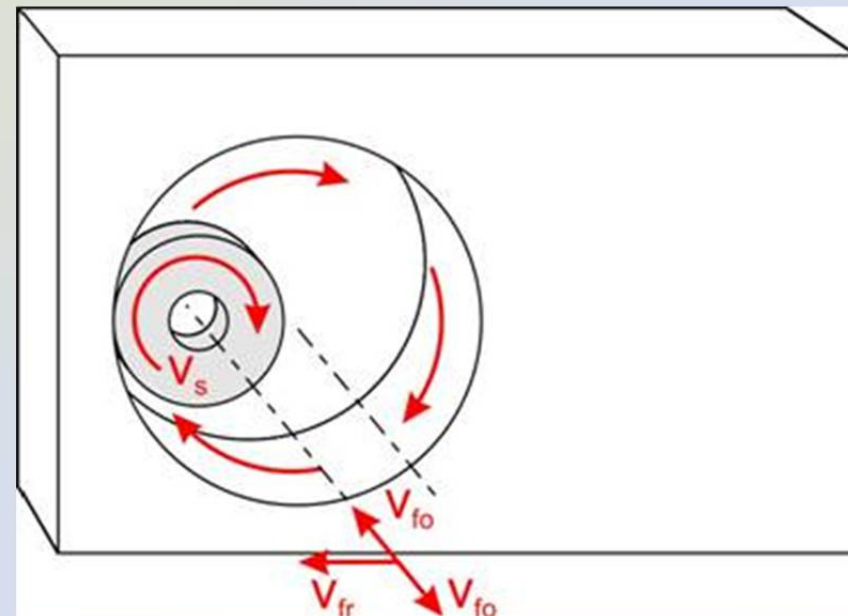

Szlifowanie wewnętrzne bezkłowe: a) z tarczą prowadzącą i podtrzymką, b) z tarczą prowadzącą, podtrzymką i rolką

Obróbka ścierna

Szlifowanie wewnętrzne walcowe
a) wzdłużne, b) wgłębne

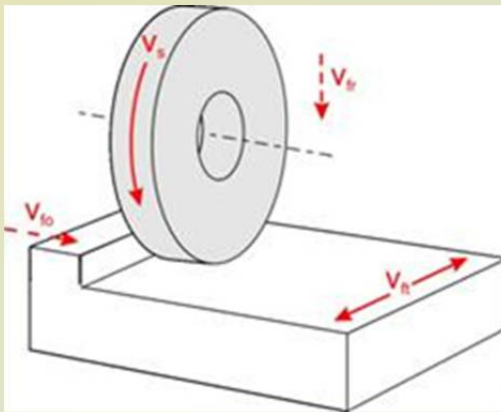

Kinematyka szlifowania wewnętrznego planetarnego

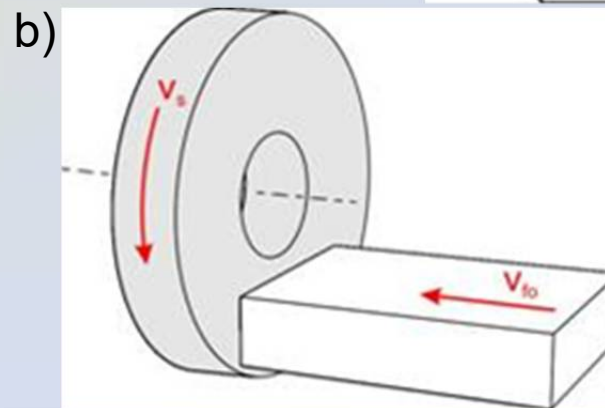
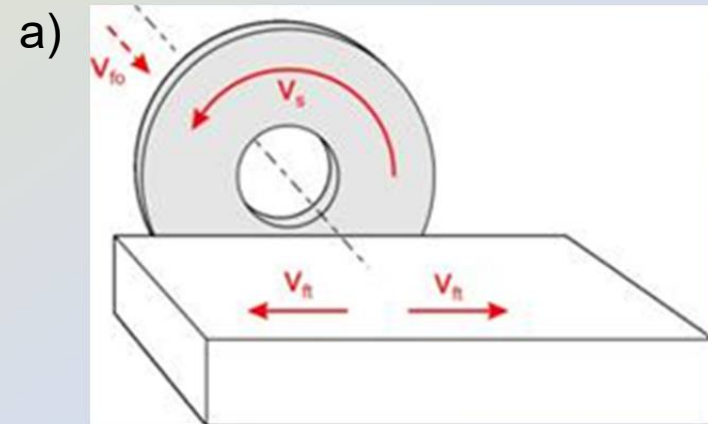

Obróbka ścierna

Szlifowanie płaszczyzn może być wykonywane powierzchnią czołową i obwodową ściernicy. Ruch posuwowy wykonuje ściernica oraz przedmiot obrabiany. Może być realizowane jako przeciwbieżne i współbieżne. Bardziej korzystne jest szlifowanie przeciwbieżne, stosuje się je głównie do obróbki części o niedużej sztywności, od których wymaga się wysokiej dokładności.

Obwodowe szlifowanie płaszczyzn

Czołowe szlifowanie płaszczyzn a) wzdluzne z posuwem stycznym, b) wglębne z ciągłym posuwem osiowym